

Εισαγωγή της έκδοσης

Ξεκινώντας αυτή την εισαγωγή, είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι ο λόγος για τον οποίο μεταφράσαμε και εκδίδουμε το κείμενο αυτοδιάλυσης της ομάδας *SCALP¹-Reflex* Παρισιού είναι η συμβολή του στον κινηματικό διάλογο, που σέχει ανοίξει στην Ελλάδα τον τελευταίο χρόνο τουλάχιστον, αναφορικά με τα ζητήματα του αντιφασισμού όσο και γενικότερα για να εμπλουτίσει τις οπτικές των κινημάτων του ανταγωνισμού με τη βαρύτητα του αυτοκριτικού απολογισμού της τριαντάχρονης δράσης μιας από τις γνωστότερες αντιφασιστικές ομάδες της Γαλλίας. Παρότι αναγνωρίζουμε πως οι κοινωνικές και ιστορικές συνθήκες εντός των οποίων αναπτύσσονται τα κινήματα στα δύο κράτη (Ελλάδα, Γαλλία) είναι διαφορετικές, θεωρούμε πως το παρακάτω κείμενο μπορεί να αποτελέσει μια κατάλληλη αφορμή για ειλικρινή συζήτηση ή και αντιπαράθεση.

Κομβικό σημείο στη θεώρηση των μελών της *SCALP* αποτελεί η αντίληψή τους περί ριζοσπαστικού αντιφασισμού. Σε πολλά σημεία στο κείμενο βλέπουμε ότι τα ίδια τα μέλη της *SCALP* δεν ήθελαν και δε θέλουν να τα εκλάβουμε ως μόνο αντιφασίστες/στρίες (μια που συμμετείχαν σε μια πληθώρα δράσεων και αγώνων). Επίσης, επιθυμούν να εκλάβουμε τον αντιφασισμό τους με το *συγκεκριμένο περιεχόμενο* που εκείνοι και εκείνες του προσέδωσαν. Ο ριζοσπαστικός αντιφασισμός είναι γι' αυτούς ένα κοινωνικό κίνημα το οποίο αντιλαμβάνεται τις κοινωνικές ρίζες του φασισμού και επιδιώκει να τον εξαλείψει μέσα από έναν αγώνα «ταυτόχρονα κοινωνικοπολιτιστικό, οικονομικό και πολιτικό, ενάντια σε όλα όσα μέσα σε μια κοινωνία μπορούν να επιτρέψουν την ανάδυση φασιστικών φαινομένων με το κοκτέιλ αυταρχισμού ανισοτήτων και αποκλεισμών που συνεπάγονται· εν συντομία έναν αγώνα για τη χειραφέτηση και την αυτονομία όλων» (σελ. 15). Από αυτή τη θεώρηση πηγάζει και η επιδίωξή τους να βαθύνουν την ριζοσπαστικότητα της κριτικής και της ανάλυσής τους αλλά και να δράσουν με τρόπους επανορθωτικούς.

Τα μέλη της *SCALP* διαπιστώνουν ότι «ο αντιφασισμός μοιάζει ολοένα και λιγότερο να μπορεί να συγκροτήσει έναν επαρκή χώρο για τη σύγκλιση των αγώνων, δηλαδή για τη συνάντηση και τη ζύμωση μεταξύ ατόμων και ομάδων, οι οποίες, παρότι δρουν σε διαφορετικά πεδία, μπορούσαν τουλάχιστον να βρουν τους εαυτούς τους στον κοινό αντιφασισμό τους

¹Στα ελληνικά κυκλοφορεί το βιβλίο *SCALP: η καταγωγή του γαλλικού ριζοσπαστικού αντιφασιστικού κινήματος 1984-1992* (εκδόσεις antifascrista), το οποίο μπορεί να εισάγει την αναγνώστρια στα ζητήματα που πραγματεύεται και το παρόν κείμενο μέσα από μια ιστορικά προσδιορισμένη ματιά. Τα δύο πρώτα κεφάλαια βρίσκονται εδώ: <http://www.antifascrista.net/LinkClick.aspx?fileticket=30ak5DG3UCQ%3d&tabid=118>.

και, ξεκινώντας από αυτό, να τείνουν να συνάψουν τους θεωρητικούς και πρακτικούς δεσμούς μεταξύ των διαφορετικών οπτικών τους» (σελ. 21). Το γεγονός αυτό είχε δύο πολιτικές συνέπειες: καταρχάς, η περιστασιακή κινητοποίηση των συλλογικοτήτων –απαντώντας σε επιθέσεις φασιστών ή σε κεντρικά οργανωμένα γεγονότα από ναζι– ενώ απουσίαζε η ριζοσπαστική κριτική και η δημιουργικότητα στις δράσεις. Στην Ελλάδα, από την άλλη μεριά, τον τελευταίο χρόνο έχουν σχηματιστεί πολλές αντιφασιστικές ομάδες θέλοντας να απαντήσουν τόσο στην αύξηση των ποσοστών της ακροδεξιάς στις εκλογές όσο και σε αυτό που αναγνωρίζουν ως διάχυση του λόγου της ακροδεξιάς σε ευρύτερα κομμάτια του πληθυσμού. Υπάρχει ένα ευρύ φάσμα συλλογικοτήτων και ομαδοποιήσεων που προσπαθεί να απαντήσει με πολλούς τρόπους. Από πορείες στόμα με στόμα σε γειτονιές μέχρι κανονίσματα για τσάκισμα νεοναζι στο δρόμο και από παρεμβάσεις σε δημοτικά συμβούλια μέχρι εκδηλώσεις που αφορούν την ιστορία του φασισμού στην Ελλάδα και το πώς συνδέεται με άλλες σχέσεις και συστήματα εξουσίας: στις αντιφασιστικές απαντήσεις αναγνωρίζουμε μια πολλαπλότητα. Η δική μας αντιφασιστική εμπειρία δεν προέρχεται μόνο από τη συμμετοχή μας σε ομάδες που είτε έχουν αντιφασιστική δράση σε τοπικό επίπεδο, είτε λειτουργούν στα πλαίσια ευρύτερων δικτύων. Επιπλέον, συμμετέχουμε σε δράσεις και κινητοποιήσεις ενάντια στον εθνικισμό και το ρατσισμό σε διάφορες γειτονιές της Αθήνας. Το γεγονός που μας προβληματίζει αφορά στα όρια αυτών των ομαδοποιήσεων υπό το πρίσμα μιας ριζοσπαστικής θεώρησης. Πώς μπορεί να βελτιωθεί η αντιφασιστική δράση μας; Πώς μπορούμε να ριζοσπαστικοποιήσουμε και τις δικές μας αντιλήψεις και την κριτική που κάνουμε; Ποιες είναι αυτές οι κινήσεις που πρέπει να εφεύρουμε ή να σχεδιάσουμε ώστε να επιφέρουμε αποτελεσματικά χτυπήματα στην αναπαραγωγή του εθνικισμού/ρατσισμού; Πώς μπορούμε να εμπλουτίσουμε το κίνημα μέσα από τον αντιφασισμό; Μπορεί οι απαντήσεις που δίνουμε ως συλλογικότητα σε αυτά τα ερωτήματα να μην ταυτίζονται, αναγνωρίζουμε όμως ότι υπάρχει η αναγκαιότητα και η πραγματικότητα της σύγκλισης στη δράση.

Με τις φράσεις «λεπενοποίηση² των συνειδήσεων» (σελ. 16) και «τετριμμενοποίηση των ιδεών της άκρας δεξιάς» (σελ. 20), οι συντρόφισσες της SCALP επιδιώκουν να τονίσουν αυτό που παρατηρούμε να συμβαίνει και στα δικά μας μέρη: οι ιδέες της άκρας δεξιάς αφορούν μεγάλα κομμάτια της ελληνικής κοινωνίας. Η διατήρηση της κοινότητας του έθνους και η ανύψωσή της ως το μέγιστο ιδανικό, η ανάδειξη της ελληνικής ταυτότητας ως εκείνης που επιπλέει όλες τις συγκρούσεις, η απαξίωση και ο αποκλεισμός όσων είναι εθνικά “άλλοι” είναι κεντρικά ζητήματα στη συγκρότηση των υποκειμένων (ελλήνων και ελληνίδων). Αυτή την κυριαρχία του

² Όρος που εμφανίζεται στο κείμενο [l'épénisation] και προκύπτει από το όνομα του γέτη του ακροδεξιού κόμματος Εθνικό Μέτωπο, Jean-Marie Le Pen.

εθνικιστικού λόγου την παρατηρούμε στις διαφημίσεις που προωθούν ελληνικά προϊόντα, στις εθνικές σημαίες που ανεμίζουν στα μπαλκόνια, στον εθνικό ύμνο που τραγουδιέται στις γιορτές, στην κρίση που βιώνεται ως εθνικό πένθος («όλοι-οι-έλληνες-πρέπει-να-κάνουμε-θυσίες»), στις δολοφονίες αλβανών μεταναστών όποτε παίζουν οι εθνικές ομάδες των δύο χωρών και χάνει/κερδίζει η μια από τις δύο, στις ρατσιστικές επιθέσεις εναντίον μεταναστών που λαμβάνουν χώρα σε ολόκληρη την επικράτεια, στον αντιαμερικανισμό και τον αντιγερμανισμό που εμφανίζουν το ελληνικό κράτος ως μια δήθεν «ψωροκώσταινα».

Ακριβώς αυτή η τετριμμενοποίηση των ακροδεξιών αντιλήψεων αποτέλεσε το πρώτο όριο (και το καθοριστικότερο) που συνάντησε ο αντιφασισμός της *SCALP*: όπως περιγράφεται στο κείμενο, τα στοιχεία που τους οδήγησαν σ' αυτό το συμπέρασμα ήταν τρία. Πρώτον, τα καλά εκλογικά αποτελέσματα του Εθνικού Μετώπου στις εκλογές του 2012· δεύτερον, ο πολλαπλασιασμός των φασιστικών γκρούππων, και τρίτον, το ότι τα κλασικά πολιτικά κόμματα οικειοποιήθηκαν τις θέσεις του Εθνικού Μετώπου. Αντίστοιχες είναι και οι ενδείξεις στην Ελλάδα: άνοδος των ακροδεξιών κομμάτων και είσοδος στο κοινοβούλιο (πρώτα ο λα.ο.σ. το 2007 για να ακολουθήσει η χ.α. το 2012), δημιουργία νεοναζιστικών γκρούππων που πλάσσουν ένα ιδεολόγημα αντι-καπιταλιστικό, απομακρυσμένο από τη χ.α., με παρουσία σε τοίχους και συχνές πυκνές light επιθέσεις σε στέκια (α.μ.ε., "αυτόνομοι" εθνικιστές). Τέλος, μια μετακίνηση των λόγων ολόκληρου του πολιτικού φάσματος προς τα δεξιά (επανεμφάνιση λαϊκισμού βασισμένου στο σύνθημα «πατρίδα, θρησκεία, οικογένεια») που καθρεφτίζει μια μεταβολή σε επίπεδο κοινωνικής δυναμικής.

•3

Επιπλέον, στο κείμενο τονίζεται ότι η *SCALP* αγωνιζόταν ενάντια στη διάχυση των ακροδεξιών αντιλήψεων (που έπαιρναν τη μορφή των *κοινοτοπιών*): συνεπώς, τις πολεμούσε όπου αυτές εμφανίζονταν: στο δρόμο, στα πανεπιστήμια, σε γειτονιές, *μαζί* με τους μετανάστες και τις μετανάστριες. Από τις μεθόδους αντιμετώπισης που περιγράφονται αναδεικνύεται μια πληθώρα δράσεων, η οποία περιστρεφόταν γύρω από την εξής λογική: «στις δράσεις μας πάντοτε είχαμε την έγνοια να δρούμε μαζί με τον τοπικό πληθυσμό, γιατί δεν θεωρούμε τους εαυτούς μας πρωτοπορία» (σελ. 11). Και αυτό πάντα στα πλαίσια αυτού που αποκαλούν «βασική ιδέα του ριζοσπαστικού αντιφασισμού», σύμφωνα με την οποία «ο φασισμός έχει κοινωνικές ρίζες και [συνεπώς] ο αγώνας ενάντια στο φασισμό είναι ένας αγώνας για την κοινωνική επανάσταση και όχι απλά για τη φήμωση της άκρας δεξιάς» (σελ. 22). Από αυτή τους την αντίληψη προκύπτει και η ευρύτητα των αγώνων στους οποίους συμμετείχαν: αγώνες μαζί με μετανάστ(ρι)ες χωρίς χαρτιά για άσυλο, αγώνες για την ελεύθερη κυκλοφορία και εγκατάσταση, εναντίωση στις απελάσεις, αγώνες υπέρ των εκτρώσεων, κινήματα ανέργων και επισφαλών, πειράματα αυτοδιαχείρισης, διακρατικό κινηματικό δίκτυο ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά

με την άκρα δεξιά· για να κάνουμε μόνο μια ενδεικτική αναφορά. Πέρα από την επαφή/επικοινωνία με τα ίδια τα υποκείμενα που βιώνουν τη συνθήκη της εκμετάλλευσης και της καταπίεσης, η ομάδα επιδίωξε «τη σύγκλιση των διαφορετικών κομματιών που αγωνίζονται ενάντια στους κατασταλτικούς νόμους» (σελ. 12). Ακόμη, επιδίωξε μεγαλύτερη ισότητα και λιγότερες σεξιστικές συμπεριφορές και στο εσωτερικό του κινήματος (ενσωματώνοντας κάποια φεμινιστικά εργαλεία και τρόπους ανάλυσης). Εμφανίζεται εδώ μια βασική θέση: η ριζοσπαστικοποίηση που επιδίωκαν σε κοινωνικό επίπεδο κοιτούσε και προς τα μέσα, προς το εσωτερικό της συλλογικότητας. Σύμφωνα με αυτή την αντίληψη, οι πολιτικές ομάδες είναι εργαλεία που πρέπει να μας επιτρέπουν «να εξελισσόμαστε και να δρούμε, να αλλάζουμε την κοινωνία και να αλλάζουμε εμείς οι ίδιες» (σελ. 30).

4. Το κείμενο των γάλλων συντρόφων υποστηρίζει πως ο ριζοσπαστικός αντιφασισμός δε συγκροτείται μόνο σε αντιπαράθεση με το φασισμό και τα κοινωνικά του ριζώματα· αντιτίθεται επίσης στο δημοκρατικό αντιφασισμό. Βασικό χαρακτηριστικό του δημοκρατικού αντιφασισμού, για τη *SCALP*, είναι η χρησιμοποίησή του (από την αριστερά και από τη δεξιά) ως μέσο επανεκκλογής. Αποκτά, δηλαδή, *εργαλειακό* χαρακτήρα. Και μάλιστα –αυτό κι αν ακούγεται οικείο– τόσο τα κόμματα τη αριστερά όσο και της δεξιάς χρησιμοποιούν ως *φόβητρο* το κόμμα του Εθνικού Μετώπου, ενώ στην ουσία εφαρμόζουν τις ίδιες πολιτικές μισαλλοδοξίας, καταστολής και ρατσισμού. Στην Ελλάδα, οι δημόσιες συζητήσεις για νομοσχέδια ενάντια στο ρατσισμό μπορεί να δίνουν και να παίρνουν και την ίδια στιγμή να εφαρμόζονται διώξεις μεταναστών από ολόκληρες γειτονιές (Ξένιος Ζευς) και να δημιουργούνται “με δημοκρατικές διαδικασίες” στρατόπεδα κράτησης μεταναστών· ο πρωθυπουργός μπορεί να κατηγορεί τους μουσουλμάνους για μισογυνισμό και την ίδια στιγμή να φυλακίζονται και να εξευτελίζονται οροθετικές γυναίκες που εργάζονται στη βιομηχανία του σεξ. Είναι ξεκάθαρο, δηλαδή, ότι η χ.α. παίζει το ρόλο του μπαμπούλα ενώ τα κόμματα που υπόσχονται ότι θα την αντιμετωπίσουν παίρνουν θέσεις ολοένα και πιο συντηρητικές, σεξιστικές και ρατσιστικές. Επιπρόσθετα, βλέπουμε πως η ν.δ. επιδιώκει συμμαχίες εκλογικού τύπου με την άκρα δεξιά. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι τόσο οι μετακινήσεις βουλευτών (γεωργιάδης, βορίδης) από το λα.ο.σ., όσο και δηλώσεις στενών συνεργατών του σαμαρά (πχ δίκτυο 21³) που υποστηρίζουν ότι η στρατηγική που πρέπει να ακολουθήσει η ν.δ. είναι να προσεταιριστεί τους ψηφοφόρους της χ.α. –οι οποίοι δεν είναι φασίστες (βλ. δηλώσεις⁴ του φαήλου κρανιδιώτη στην εφημερίδα *Δημοκρατία* για

³ Μια κατατοπιστική ανάλυση για την ιστορία και τα υλικά συμφέροντα του Δικτύου 21 μπορείτε να βρείτε στο ένθετο του περιοδικού *Antifa Barricada* (τεύχος 20, Μάιος-Ιούνιος 2012) με τίτλο: «Το αθώο δίκτυο 21 - ένα σύγχρονο ακροδεξιό δίκτυο».

⁴ Παραθέτουμε ένα πολύ μικρό απόσπασμα, ενδεικτικό των όσων υποστηρίζουμε: «Ο

τους ψηφοφόρους των αν.ελ. και της χ.α.). Κομβικής σημασίας υπήρξε η αύξηση της έντασης της καταστολής από το σοσιαλδημοκρατικό πα.σο.κ. (ένα φαινόμενο που παρατηρούν και οι συντρόφισσες της SCALP αναφορικά με το γαλλικό σοσιαλιστικό κόμμα), ενώ εδώ κολλάνε, φυσικά, και τα παραληρήματα της αριστεράς, η οποία υιοθετεί ολοένα και περισσότερο πατριωτικές και εθνικιστικές ρητορείες. Με τον τρόπο αυτό, έφτασαν και οι μετανάστες (όπως περιγράφεται στο κείμενο της SCALP) να αποτελούν τους αποδιοπομπαίους τράγους: τα θύματα των σχέσεων εξουσίας γίνονται οι θύτες, και τα υποκείμενα που έχουν τα προνόμια⁵ εμφανίζονται ως δήθεν φοβισμένα και ανασφαλή.

Σύμφωνα με τη SCALP «το κίνημα της “δεξιοποίησης” επιταχύνεται από τις ανατροπές του 2001. Τότε ξεκινάει σταδιακά το τέλος του κινήματος της αντιπαγκοσμιοποίησης με την καταστολή στην αντι-σύνοδο της Γένοβας τον Ιούλιο και την εμφάνιση στο γεωπολιτικό προσκήνιο του δόγματος της σύγκρουσης πολιτισμών μετά τις επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου⁶.

κύριος λόγος της στάσης μου είναι ότι η βάση των ΑΝ.ΕΛ. όπως και της Χρυσής Αυγής είναι κυρίως δικόι μας άνθρωποι. Τσαντισμένοι κεντρώοι, δεξιοί, που απηύδησαν από την παρακμή και τη φτωχοποίηση, που δε δέχτηκαν την υποτιθέμενη realpolitik της Ν.Δ. απέναντι στο Μνημόνιο. Άνθρωποι της διπλανής πόρτας, που θέλουν δυναμικότερη στάση στο ζήτημα της λαθρομετανάστευσης και της εγκληματικότητας, στα εθνικά θέματα. Υπάρχουν στις τάξεις τους ακόμη και προερχόμενοι από το ΠΑΣΟΚ ή την Αριστερά, πατριώτες, που μπουχτίσαν με την πολιτική ορθότητα του ΠΑΣΟΚ και της μηδενιστικής, λαθρολόγνας Αριστεράς» (η έμφραση δική μας). Ολόκληρο το κείμενο μπορεί να βρεθεί εδώ: <http://www.dimokratianews.gr/content/12064/ηρθε-η-ωρα-να-ενώσουμε-τη-βάση-της-παράταξης>

•5

⁵ Η σημασία των προνομίων, πέρα από την εκχώρηση ευκαιριών και δικαιωμάτων σε συγκεκριμένα άτομα και κοινωνικές ομάδες, έγκειται στο ότι όσοι και όσες αποκλείονται από αυτά δεν έχουν πρόσβαση στις διαδικασίες που ορίζουν τους αποκλεισμούς. Αυτό σημαίνει πχ πως όχι μόνο οι μετανάστες βρίσκονται σε θέση που δεν απολαμβάνουν τα προνόμια των ελλήνων, αλλά και πως για τους ίδιους τους έλληνες τα προνόμια που απορρέουν από την ιδιότητα του έλληνα πολίτη είναι αόρατα: συνεπώς, *φυσικοποιούνται* και θεωρούνται *μη πολιτικά*.

⁶ Ο Κώστας Δεσποινιάδης σε ένα κείμενό του με τίτλο «Οι “απολίτιστοι” εχθροί της “πολιτισμένης” Δύσης» αναφέρει: «[...] μετά την κάτarrευση του Ανατολικού μπλοκ, η Δύση επιθυμεί εναγωνίως να δημιουργηθεί στο συλλογικό φαντασιακό των υπηκόων της ένας καινούργιος Εχθρός. Μετά τους κομμουνιστές που ερχόντουσαν για να μας σφάξουν με τα κονσερβοκούτια, τώρα έρχονται οι αιμοδιψείς και απολίτιστοι Ισλαμιστές και Άραβες με τα τουρμπάνια, τα σαρίκια, τα γιαταγάνια και τα φυσεκλίκια. Και φυσικά δεν χρειάζεται ιδιαίτερη φαντασία για να καταλάβει κανείς τι συνεπάγεται η ύπαρξη ενός εξωτερικού εχθρού, τρομερού εχθρού. Συνεπάγεται τη μέγιστη δυνατή συναίνεση στο εσωτερικό. Συνεπάγεται την εν λευκώ εξουσιοδότηση στις ηγεσίες μας να διαχειριστούν τις τύχες μας. Συνεπάγεται τη μηδενική ανοχή απέναντι σε όποιον δε συντάσσεται πίσω από την εξουσιοπαραφροσύνη». (σελ. 53-54, στο *Πόλεμος και Ασφάλεια*, εκδ. Πανοπτικών).

Μαζί, αυτά τα δύο γεγονότα υπογραμμίζουν τον θρίαμβο των πολιτισμικών και εθνο-διαφορικών θεματικών στα πλαίσια του αγώνα ενάντια στο νέο απόλυτο εχθρό, τον «άξονα του κακού»: οι μουσουλμάνοι, πάντοτε λιγότερο ή περισσότερο ύποπτοι ισλαμισμού» (σελ. 18). Ένα σημαντικό ζήτημα που τίθεται από τους συντρόφους και τις συντρόφισσες της SCALP είναι η δημιουργία μιας γραμμής που συνδέει τον πολιτισμό με την αντίληψη για τη δημοκρατία. Έτσι, οι μουσουλμάνοι (μετανάστες ή πρόσφυγες) θεωρούνται αφενός όντα που δεν πιστεύουν στη δημοκρατία, αφετέρου όντα που έχουν πολιτισμό ο οποίος δεν μπορεί να έρθει σε επαφή με άλλους. Μουσουλμάνος σημαίνει και εχθρός της δημοκρατίας και απολίτιστος⁷.

6. Οι συντρόφισσες της SCALP όμως δεν μένουν σε αυτό, αλλά επισημαίνουν και μια μετακίνηση στο πεδίο των αιτημάτων, η οποία εντείνει αυτή την κατάσταση «καθώς οι διεκδικήσεις των μειονοτήτων εντός της χώρας τροποποιούνται με τη σειρά τους περνώντας από το αίτημα για κοινωνική ισότητα σε αυτό του σεβασμού των εθνικών ή πολιτισμικών διαφορών, επιβεβαιώνοντας ταυτόχρονα τον εθνο-πολιτισμικό διαχωρισμό του πληθυσμού τον οποίο έβαλε μπροστά η άκρα δεξιά τη δεκαετία του '80 –με κόστος φυσικά [τη μη αναγνώριση] της διαίρεσης σε κοινωνικο-οικονομικές τάξεις» (σελ. 18). Ιστορικά, ο γαλλικός εθνικισμός έχει συγκροτηθεί ως πολιτειακός εθνικισμός –βασίζεται στην στενή σύνδεση του έθνους με το κράτος. Γάλλος, δηλαδή, θεωρείται οποιοσδήποτε κατέχει την ιδιότητα του πολίτη με απαραίτητη προϋπόθεση να έχει γεννηθεί σε γαλλικό έδαφος. Στην αντίληψη του έθνους-συμβόλαιο, δηλαδή, το βάρος δίνεται στο κριτήριο της υπακοής στους νόμους και στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από εκείνους. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια βλέπουμε μια στροφή προς μοντέλα που περιέχουν πολιτισμικά στοιχεία (τα οποία συσχετίζονται άμεσα με τα πολιτειακά). Η δημόσια συζήτηση και οι νομοθεσίες γύρω από το ζήτημα της μαντίλας, οι ξεριζωμοί πληθυσμών Ρομά αλλά και η περιθωριοποίηση των μουσουλμάνων μεταναστών ή γάλλων πολιτών αφρικανικής καταγωγής (ένα από τα κατόλοιπα της αποικιοκρατίας) καταδεικνύουν την εμφάνιση μιας υλικής μετατόπισης σε επίπεδο νοημάτων: η σύνδεση του γαλλικού πολιτισμού με τη γαλλική δημοκρατία καθιστά το γαλλικό έθνος μια κοινότητα που πρέπει δήθεν να παραμείνει αναλλοίωτη και καθαρή προκειμένου να διαφυλαχθεί ως τέτοια.

Στην Ελλάδα ο εθνικισμός έχει μια ελαφρώς διαφορετική ιστορία. Ο ελληνικός εθνικισμός συγκροτήθηκε εξ αρχής πάνω σε πολιτισμικά χαρακτηριστικά (γλώσσα και θρησκεία). Αυτά νοηματοδοτήθηκαν ως

⁷ Όπως γράφεται στον απολογισμό της SCALP: «[...] η διαφορά του άλλου δεν σημαίνει ότι αυτός είναι κατώτερος, αλλά απλά ότι είναι ένας άλλος, ένας ξένος, μη αφομοίωσιμος, για να μην πούμε μη αποδεκτός: καθένas στο σπίτι του, καθένas με τους όμοιούς του» (σελ. 18, η έμφαση δική μας).

συνεκτικοί δεσμοί του έθνους· σε συνδυασμό με την κοινωνική κατασκευή της κοινής φυλετικής καταγωγής των ελλήνων («το-αίμα-του-περικλή-κυλάει-στις-φλέβες-μας»). Στα πλαίσια, δηλαδή, του ελληνικού εθνικισμού δεν παρατηρούμε μια μετατόπιση αλλά μια *συνέχεια*: ο πολιτισμός θεωρείται, όπως το αίμα, ότι παραμένει ίδιος και κοινός διαστορικά. Η κεντρικότητα της θρησκείας περιλάμβανε τον αποκλεισμό όσων δεν ήταν χριστιανοί ορθόδοξοι, προκειμένου να διατηρείται η ομοιογένεια του έθνους. Σήμερα, από την άλλη μεριά, ο αντι-μουσουλμανισμός ξεκινάει από την εναντίωση στην κατασκευή τζαμιού –ενός χώρου λατρείας– στην Αθήνα, για να περάσει μέσα από κοινωνικά στερεότυπα πως οι μουσουλμάνοι τρώνε σκυλιά και σκοτώνουν γυναίκες και να καταλήξει στο γεγονός ότι «δεν-πρέπει-να-φερόμαστε-με-δημοκρατικό-τρόπο-σε-αυτούς-που-στις-χώρες-τους-δεν-υπάρχει-δημοκρατία» ενώ αποτέλεσε βασικό ιδεολόγημα των ελλήνων εθελοντών που συμμετείχαν στις θηριωδίες των σέρβων εναντίων των βοσνίων στο Σεράγεβο και τη Σρεμπρένιτσα. Εδώ, χρειάζεται να προσθέσουμε ότι –σύμφωνα με αυτή την εθνικιστική και ρατσιστική αντίληψη– οι πολιτισμοί έχουν χαρακτήρα καταρχήν εθνικό. Μέσω του αιώνιου πολιτισμού, το έθνος αποκτά διαχρονική και διαστορική υπόσταση, γίνεται “φυσικό” και “φυσιολογικό”.

Η SCALP υποστηρίζει ότι μία από τις μεγαλύτερες δυσκολίες που αντιμετώπισε ως ανταγωνιστικό κίνημα είναι το πώς θα απαντούσε στη στρατηγική της ακροδεξιάς να καταλαμβάνει ολοένα και περισσότερο τηλεοπτικό χρόνο (“τετριμμενοποιώντας” έτσι ακόμη περισσότερο τις απόψεις της). Όπως λένε, οι εκεί φασίστες σταμάτησαν να ασχολούνται πλέον με τη δυναμική παρουσία στο δρόμο –που έμεινε στα χέρια ομάδων που ήταν πολύ βίαιες, κάνοντας μόνο αυτό το πράγμα– όσο με την συχνή παρουσία τους σε τηλεοπτικά κανάλια. Στην Ελλάδα, πέραν του ότι οι φασίστες δεν έχουν αφήσει το κομμάτι του δρόμου επειδή μπήκαν στο κοινοβούλιο, κρίνουμε ότι η στρατηγική τους κινείται σε δύο επίπεδα: το πρώτο αφορά στη δημιουργία πολλών blog και site που να κατασκευάζουν μια ταυτότητα «μέσου, απλού, ακομμάτιστου» λόγου που να αναπαράγει εθνικιστικές και ρατσιστικές μαλακίες. Αυτό είναι πολύ εύκολο να γίνει καθώς η αναπαραγωγή στερεοτύπων –συνήθως μέσω “αποκαλύψεων” και ειδήσεων– συνιστά κομμάτι της λογικής που διακατέχει το αναγνωστικό κοινό του διαδικτύου. Σε δεύτερο επίπεδο, οι ναζί γίνονται οικείες φιγούρες συνήθως μέσω μιας lifestyle εικόνας που τους συνοδεύει, ανεξάρτητα από το εθνικιστικό περιεχόμενο του λόγου και των πρακτικών τους. Εδώ έχουμε να κάνουμε με συνεντεύξεις σε lifestyle περιοδικά ή τηλεοπτικές εκπομπές. Την ίδια στιγμή, βέβαια, οι ναζί αυτο-θυματοποιούνται κλαίγοντας που δήθεν «δεν τους παίζουν τα ξεπουλημένα κανάλια». Από την άλλη μεριά, διαπιστώνουμε ότι οι φασίστες προσπαθούν να χτίσουν ένα κινηματικό προφίλ δημιουργώντας ρατσιστικές επιτροπές κατοίκων· επιτροπές που αποτελούν τη δική τους μέθοδο για να εμφανιστούν ως «απλοί κάτοικοι/γείτονες/έλληνες» και να προσπαθήσουν να

κινητοποιήσουν κάποιους κατοίκους στη βάση ρατσιστικών αφορμών (συχνό παράδειγμα είναι η εγκληματικότητα των "ξένων"). Ενώ δεν πρέπει να αφήνουμε απ' έξω το κομμάτι των "αυτόνομων" εθνικιστών, οι οποίοι ενώ εκφέρουν λόγο *ρητά εθνικοσοσιαλιστικό* ακολουθούν ένα lifestyle "αντιεξουσιαστικό"⁸ επιδιώκοντας να ξεγελάσουν άτομα διαφόρων ηλικιών ψαρεύοντας σε θολά νερά. Το ζήτημα που εκκρεμεί, εν τέλει, είναι το πώς μπορούμε να απαντήσουμε ως κίνημα σε αυτές τις τακτικές.

Σε σχέση με το πώς αντιμετωπίζει το κράτος τον αντιφασισμό που κινείται σε αντιθεσμικό και ριζοσπαστικό επίπεδο αυτό που μπορούμε να πούμε είναι ότι, πέρα από την ανοιχτή στήριξη στους ρατσιστές και τους συνοδοιπόρους τους, στην Ελλάδα αναπτύσσεται η θεωρία των δύο άκρων, ως προσπάθεια της κυριαρχίας να αμβλύνει τη ρατσιστική βία εξισώνοντάς την με την αντιβία ενάντια στους μπάτσους και τους ναζί. Πέραν του ότι παρουσιάζει ως «βεντέτα» (δηλαδή ως *οικογενειακή διαφωνία*, ως μια *μη πολιτική σύγκρουση*) τη σύγκρουση φασιστ(ρι)ών-αντιφασιστ(ρι)ών, η θεωρία των δύο άκρων λειτουργεί υπέρ των ναζί: (α) επειδή τους παρουσιάζει ως δήθεν αντισυστημικούς –ενώ έχουν πάντοτε την κάλυψη της ελληνικής αστυνομίας– και (β) επειδή με τον τρόπο αυτό αναδύεται το κράτος ως προστάτης της κοινωνίας: *εκείνο* θα πολεμήσει τα άκρα πουλώντας ασφάλεια στους πολίτες που παρακολουθούν live από την τηλεόραση.

8. Κλείνοντας αυτή τη σύντομη εισαγωγή, οφείλουμε να πούμε ότι θέλει τόλμη να κάνεις δημόσια αυτοκριτική, και μάλιστα σκληρή, και να το διατυπώνεις με λόγια όπως «σήμερα, όσον αφορά και τη μορφή οργάνωσής μας και τις πολιτικές μας παρεμβάσεις, έχουμε την εντύπωση ότι βρισκόμαστε σε ένα αδιέξοδο –πολύ περισσότερο, ότι εμείς είμαστε ο τοίχος του αδιεξόδου» (σελ. 30). Και μόνο η αναγνώριση της σημασίας μιας τέτοιας στάσης θα μπορούσε να αποτελέσει έναν επαρκή λόγο για να μεταφραστεί και να δημοσιευτεί αυτό το κείμενο. Εμείς από την πλευρά μας κρατάμε τη δέσμευση της *SCALP* μετά από τριάντα χρόνια μάχικου και ριζοσπαστικού αντιφασισμού «στους αγώνες και τις αλτερνατίβες». Η συνέχεια του αγώνα είναι αυτό που αφορά όλους και όλες μας.

Αθήνα, Ιούνιος 2013

... σε τροχιά σύγκρουσης

⁸ Ένα χρήσιμο κείμενο που περιγράφει παρόμοιες στρατηγικές που ακολούθησαν ομάδες ναζί στη γερμανία μπορεί να βρεθεί στον παρακάτω σύνδεσμο: <https://terminal119archive.wordpress.com/αναδημοσιεύσεις-μεταφράσεις/μεταφράσεις/whennazisgopop/>

Αυτοδιάλυση της *SCALP-Reflex* Παρισιού:

ένας αυτοκριτικός απολογισμός

Σύντομη ιστορία της *Scalp-Reflex*, συνέχεια και τέλος

Η ομάδα μας, η *Scalp-Reflex*⁹, προχωρά σήμερα στην ανακοίνωση της διάλυσής της μετά από περισσότερα από 25 χρόνια ύπαρξης και δράσης στον χώρο της πολιτικής και της αντικουλτούρας του Παρισιού.

Είδαμε πολλές γενιές αγωνιστριών να διαδέχονται η μια την άλλη, με την καθεμία να συνεισφέρει με τον δικό της τρόπο της σε αυτή την περιπέτεια. Είναι καιρός σήμερα να κάνουμε έναν απολογισμό της δράσης μας, προκειμένου αυτοί που αποτελούν σήμερα την ομάδα *Scalp-Reflex* να μπορέσουν να ολοκληρώσουν αυτή την ιστορία και να εγκαινιάσουν μια νέα δυναμική. Επιλέγοντας να δημοσιοποιήσουμε αυτή την ανακοίνωση και αυτές τις σκέψεις-απολογισμό, αντί να περιοριστούμε στο να αφήσουμε αυτή την ομάδα να χαθεί όπως τόσες άλλες, ελπίζουμε ότι η μεταφορά της εμπειρίας μας θα μπορέσει να συμβάλει στην προώθηση της σκέψης άλλων μαχόμενων [militantes] ομάδων ή οργανώσεων και έτσι να συνεισφέρει για μια τελευταία φορά στην αναζωογόνηση και εμπλουτισμό του πολιτικού μας χώρου.

•9

Αυτός ο απολογισμός προφανώς δε θα είναι εξαντλητικός. Κάποιοι δε θα αναγνωρίσουν τους εαυτούς τους στις αναλύσεις μας, άλλοι θα βρουν ότι λείπουν σημαντικά στοιχεία· δεν υποστηρίζουμε ότι γράφουμε εδώ την ιστορία της ομάδας μας, ούτε ότι την εκπροσωπούμε όπως αυτή συγκροτήθηκε στο πέρασμα του χρόνου, γιατί αυτός ο στόχος είναι αδύνατος χωρίς τη συμμετοχή του συνόλου των πρωταγωνιστών. Εντούτοις, θέλουμε να ξεκαθαρίσουμε και να διαβεβαιώσουμε ξανά ότι δεν αρνούμαστε τίποτα από τη συλλογική μας ιστορία.

Λίγη ιστορία για να φρεσκαριστούν τα μυαλά

Η επιστροφή στην ιστορία μας δεν έχει νοσταλγικό χαρακτήρα, αλλά εκφράζει τη θέληση να γνωρίζουμε από πού ερχόμαστε, προκειμένου να βγάλουμε τα απαραίτητα συμπεράσματα για να χαράξουμε

⁹ Το όνομα της ομάδας μας άλλαξε με τα χρόνια: από *Reflex*, μεταξύ 1986 και 1992, γίναμε η *Scalp-Reflex* Παρισιού, από το 1992 και μετά.

τον δρόμο των αγώνων που έρχονται. Πολλοί προσπάθησαν να μας αναγάγουν σε μια αποκλειστικά αντιφασιστική ομάδα, παρόλο που η αντίληψή μας για τον ριζοσπαστικό αντιφασισμό μας οδήγησε να αγωνιστούμε σε άλλα μέτωπα. Από τότε που δημιουργήθηκε η *Reflex*, όλες σχεδόν οι θεματικές που θα μνημονεύσουμε παρακάτω είναι παρούσες. Αρκεί κανείς να ξεφυλλίσει τα περιοδικά *REFLEXes* και *No Pasaran*¹⁰ για να καταλάβει.

10. Ο ριζοσπαστικός αντιφασισμός είναι ένα από τα θεμέλια της *Scalp-Reflex*. Για μας, η ξαφνική εμφάνιση του *Εθνικού Μετώπου (EM)* στην πολιτική σκηνή στις αρχές της δεκαετίας του '80 δεν είναι επιφανόμενο, αλλά η αρχή αυτού που θα αποκαλεστεί «λεπτενοποίηση [Ierénisation]» των συνειδήσεων. Μας φάνηκε τότε αναγκαίο να κατανοήσουμε αυτό το φαινόμενο και γι' αυτό γεννήθηκε το περιοδικό *REFLEXes*¹¹, μιας και για να πολεμήσεις καλύτερα τον εχθρό σου πρέπει να τον γνωρίζεις. Από την πλευρά του, ο δημοκρατικός αντιφασισμός της δεξιάς, όπως και της αριστεράς, χρησιμοποίησε την άκρα δεξιά ως φόβητρο¹² στις εκλογικές τους στρατηγικές. Ο μόνος στόχος της δεξιάς όπως και της αριστεράς είναι η επανεκλογή τους παρουσιάζοντας τους εαυτούς τους ως το μόνο ανάχωμα ενάντια στο *EM*, την ίδια στιγμή που εφαρμόζουν φιλελεύθερες, κατασταλτικές και ξενοφοβικές πολιτικές. Είναι με αυτόν τον τρόπο που σχεδόν ομόφωνα ο μετανάστης έγινε ξανά ο αποδιοπομπαίος τράγος της κοινωνικής εξαθλίωσης που αναπαράγει ο καπιταλισμός και η πατριαρχία: στεγαστική ανεπάρκεια, ανεργία, ανασφάλεια, σεξισμός...

Πάντοτε αρνηθήκαμε να θεωρήσουμε την άκρα δεξιά είτε είναι το *EM* είτε οι πολυάριθμες ενώσεις και τα γκρουπούσκουλα που συνθέτουν το εθνικιστικό κίνημα ως κάτι το τετριμμένο. Αντιπαρατεθήκαμε λοιπόν με αυτήν, παντού όπου ήταν παρούσα και παντού όπου είχαμε τη δυνατότητα.

Στον δρόμο πάντοτε αντιπαρατεθήκαμε στα γεγονότα που αυτοί οργάνωναν^{13,i} στα πλαίσια διαδηλώσεων, αντισυγκεντρώσεων ή δράσε-

¹⁰ Περιοδικό του δικτύου *No Pasaran*, στο οποίο συμμετέχει η *Scalp Reflex*.

¹¹ *Réseau d'Étude et de Formation à la Lutte contre l'Extrême droite* (Δίκτυο για τη Μελέτη και την Προετοιμασία του Αγώνα ενάντια στην Άκρα Δεξιά).

¹² Θυμόμαστε τη στρατηγική του Φρανσουά Μιτεράν για την επανεκλογή του το 1988.

¹³ Δεν είναι δυνατόν εδώ να αναφέρουμε τα πάντα· ας θυμηθούμε σίγουρα τις συγκεκριμένες ενάντια στους πολέμιους των αμβλώσεων στο Chesnay, στο Lilas, στο 13^ο διαμέρισμα, στο Bourse –όπου τρεις αγωνιστές συνελήφθησαν και καταδικάστηκαν–

ων.

Στα πανεπιστήμια, κινητοποιήσαμε ενάντια στις προσπάθειες που έκαναν για να οργανωθούν, πληροφορώντας τους φοιτητές για το ποιόν της άκρας δεξιάς και αντιπαρατιθέμενοι σωματικά στις δράσεις τους. Στις συνοικίες, και ιδιαίτερα στις λαϊκές αγορές, φτιάξαμε τοπικές ομάδες προκειμένου να μην τους αφήσουμε το μονοπώλιο της πολιτικής. Χρησιμοποιήσαμε όλη τη φαντασία μας όσον αφορά την προπαγάνδα, τις δράσεις... για να τους κυνηγήσουμε. Στις δράσεις μας, πάντα είχαμε την έγνοια να δρούμε μαζί με τον τοπικό πληθυσμό, γιατί δε θεωρούμε τους εαυτούς μας πρωτοπορία. Πάντα κατανοούσαμε τον ριζοσπαστικό αντιφασισμό ως ένα κοινωνικό κίνημα που αγωνίζεται ενάντια στις αξίες και τις πρακτικές της άκρας δεξιάς. Στον αγώνα ενάντια στην άκρα δεξιά, η αλληλεγγύη αποτέλεσε ουσιαστικό όπλο, που μας οδήγησε στη στήριξη αντιφασιστριών συντροφισσών απέναντι στην καταστολή τόσο στη Γαλλία όσο και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες¹⁴.

Ως ριζοσπάστες αντιφασίστες πιστεύουμε ότι είναι απαραίτητο να επανανοηματοδοτήσουμε [réinvestir] το κοινωνικό πεδίο προκειμένου να πολεμήσουμε επαρκώς την άκρα δεξιά.

Συμμετείχαμε σε αντιρατσιστικούς αγώνες αλληλεγγύης μαζί με τους μετανάστες. Μέσω των αγώνων ενάντια στη διπλή ποινήⁱⁱ, ενδιαφερθήκαμε για τα ζητήματα ασφάλειας και για την ξενοφοβία του Κράτους. Στις αρχές της δεκαετίας του '90, αγωνιστήκαμε δίπλα σε όσους ζητούσαν άσυλο· στη συνέχεια, εντός των σχολών, μέσα από τις *Επιτροπές Υπεράσπισης Αλλοδαπών Φοιτητών*¹⁵. Τότε είναι που στοχαστήκαμε πάνω στη θέση των μεταναστών και πάνω στο ζήτημα της νέας ιδιότητας του πολίτη [citoyenneté]. Πιο δυνατοί μέσα από αυτές τις εμπειρίες, συμμετείχαμε μέσω της «συλλογικότητας χαρτιά για όλους¹⁶» στο κοινωνικό κίνημα των χωρίς χαρτιά που ξεκίνησε το 1996. Μπορέσαμε να αναπτύξουμε και να διαδώσουμε τις ιδέες της ελεύθερης μετακίνησης και εγκατάστασης, δημιουργώντας παράλ-

•11

τη διαδήλωση ενάντια στο συνέδριο του Εθνικού Μετώπου στο Στρασβούργο το 1997 και την κινητοποίηση ενάντια στις εκδηλώσεις μνήμης της 9^{ης} Μαΐου, η οποία ήταν για εμάς κεντρική από το 1999 μέχρι το 2011.

¹⁴ Η Scalp υπήρξε πρωτοβουλία της συλλογικότητας *Solidarité Résistance Antifasciste (SRA)* [Αντιφασιστική Αλληλεγγύη Αντίσταση], η οποία διεξήγαγε πολυάριθμες πολιτικές καμπάνιες στήριξης αντιφασιστριών στη Γαλλία και στο εξωτερικό.

¹⁵ *Comités de Défense des Étudiants Étrangers*, CDEE 1994.

¹⁶ *Collectif des papiers pour tous*.

ληλα διεθνείς επαφές στα πλαίσια των κινητοποιήσεων ενάντια στην Ευρώπη φρούριο. Στο τέλος του κινήματος, και μέσα από τη *Συλλογικότητα Αντι Απέλαση*¹⁷ επιτεθήκαμε στον αδύναμο κρίκο της πολιτικής των κλειστών συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δηλαδή τις απελάσεις των χωρίς χαρτιά. Στη συνέχεια, ακολουθήσαμε και υποστηρίξαμε το κίνημα των χωρίς χαρτιά του Παρισιού στις αρχές της δεκαετίας του '00.

Αρνηθήκαμε πάντα την πολιτική του αποδιοπομπαίου τράγου, η οποία στιγματίζει τους φτωχούς, τους αποκλεισμένους, τις μειονότητες και τους ξένους προκειμένου να συγκαλυφθούν οι αντι-κοινωνικές και ξενοφοβικές πολιτικές της δεξιάς και της αριστεράς. Στα τέλη της δεκαετίας του '90, προσπαθήσαμε μαζί με άλλους να αγωνιστούμε ενάντια στην πολιτική της ασφάλειας [*roussée sécuritaire*], την οποία προώθησαν οι κυβερνήσεις για να ελέγξουν τις «επικίνδυνες τάξεις». Επιδιώξαμε τη σύγκλιση των διαφορετικών κομματιών που αγωνίζονταν ενάντια σε αυτούς τους κατασταλτικούς νόμους, όπως κατά τη διάρκεια της κινητοποίησης ενάντια στο *Lorpsi II*ⁱⁱⁱ όπου το κίνημα αρθρώθηκε γύρω από τις-τους εκδιδόμενες-ους, τους παρτόβιους [*teufers*], τους καταληψίες, τους χωρίς χαρτιά... ενάντια στον νόμο και την τάξη.

12. Στο πλαίσιο του αντιφασιστικού μας αγώνα, τοποθετηθήκαμε ενάντια στους αντιπάλους των αμβλώσεων στηρίζοντας την ελεύθερη επιλογή. Κατά την αντιεξουσιαστική διερεύνησή μας, επανεξετάσαμε τις ίδιες τις πρακτικές μας. Η σύγκλιση των αναζητήσεων πάνω στα ζητήματα που προέκυψαν μας οδήγησε να ενδιαφερθούμε για τη φεμινιστική προβληματική. Μέσω εργαλείων όπως οι μη ανάμεικτες ομάδες ή κατά τη διάρκεια συζητήσεων πάνω σε φεμινιστικά ζητήματα (βιασμός, λόγος και εξουσία εντός των ομάδων, πορνεία...) επιδιώξαμε να εξελίξουμε τις συλλογικές πρακτικές μας προς την κατεύθυνση περισσότερο ισότιμα και λιγότερο σεξιστικών πρακτικών. Μέλη της ομάδας συμμετείχαν στη συγγραφή κειμένων πάνω σε αυτά τα ζητήματα, τα οποία εξέδωσε εκτός της τακτικής σειράς του περιοδικού το δίκτυο *No Pasaran*. Έχοντας τη θέληση να βρεθεί ένα έδαφος αγώνα ενάντια στην πατριαρχία, ενδιαφερθήκαμε για τις μορφές αναπαραγωγής της διοργανώνοντας καμπάνιες ενάντια στα σεξιστικά παιχνίδια μέσα από τη «συλλογικότητα ενάντια στον σεξισμό των διαφημίσεων»¹⁸. Αυτό μας οδήγησε να επεξεργαστούμε ζητήματα φύλου δημοσιεύοντας αρκέτα κείμενα στο περιοδικό *No Pasaran*.

¹⁷ *Collectif Anti Expulsion (CAE)*.

¹⁸ *Collectif contre le publisexisme*.

Στα πανεπιστήμια, συμμετείχαμε σε όλα τα κοινωνικά κινήματα της δεκαετίας του '90¹⁹ πάνω σε θέματα που σχετίζονταν αποκλειστικά με τις σχολές, αλλά πάντα με τη διάθεση να διευρυνθεί ο αγώνας προκειμένου να μη μείνουμε κλεισμένοι στον φοιτητικό κορπορατισμό. Ανοίξαμε επίσης μια συζήτηση πάνω στην κεντρικότητα της εργασίας, η οποία μας φάνηκε ότι αποτελεί έναν πολύ σημαντικό κόμβο της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης. Επιδιώξαμε να φέρουμε απαντήσεις σε σχέση με τρεις ιδέες: τη χαριστικότητα, το εγγυημένο εισόδημα και την έννοια της κοινωνικά χρήσιμης εργασίας. Προωθήσαμε αυτές τις διεκδικήσεις στο εσωτερικό του «Δικτύου για την Κατάργηση των Πληρωμένων Μεταφορών²⁰», κατά τη διάρκεια της καμπάνιας των ομάδων anti-G7²¹ και στη συνέχεια εντός της «Αντικαπιταλιστικής Πρωτοβουλίας²²».

Προσπαθήσαμε να προωθήσουμε τις διεκδικήσεις αυτές κατά τη διάρκεια του κινήματος άνεργων και προσωρινών τον χειμώνα 1997-1998. Συμμετείχαμε λοιπόν στις συγκεντρώσεις ενάντια στις συνόδους της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 1999 και μετά. Πάντα με την προοπτική σύγκλισης των αγώνων, διοργανώσαμε καμπάνιες υπέρ των δωρεάν μετακινήσεων με το τραίνο προκειμένου να παρευρεθούμε στους τόπους των αντι-συνόδων (Νίκαια, Κολονία) διεκδικώντας παράλληλα την ελεύθερη μετακίνηση και εγκατάσταση κατά το πέρασμα των συνόρων. Κάθε φορά επιδιώκαμε να δίνουμε διεθνή διάσταση [σε όσα κάναμε] δουλεύοντας μαζί με ευρωπαίους συντρόφους. Μετά την αντι-σύνοδο στη Γένοβα (2001) και μετά την αντι-σύνοδο στις Βρυξέλλες (2002) ενάντια στην ΕΕ, όπου βιώσαμε μεγάλη καταστολή η οποία μας εμπόδισε πλήρως να «εκφραστούμε», ξεκινήσαμε μια αποκλειστική καμπάνια ενάντια στο G8 η οποία κατέληξε στη διαχείριση του χωριού «VAAAG» στο Ένιαν τον Ιούνιο του 2003²³. Η ιδέα ήταν

•13

¹⁹ Μπορούμε να αναφέρουμε τη Σύμβαση Επαγγελματικής Εισόδου (*Contrat d'insertion Professionnel, CIP*) το 1995, το κίνημα ενάντια στη μεταρρύθμιση της κοινωνικής ασφάλισης τον Νοέμβριο-Δεκέμβριο του 1995, τη Σύμβαση Πρώτης Πρόσληψης (*Contrat Première Embauche, CPE*) το 2006...]

²⁰ *Réseau pour l'Abolition des Transports Payants (RATP)* [λογοπαίγνιο/παράφραση του *Régie Autonome des Transports Parisiens (RATP)*, ο οποίος είναι ο φορέας διαχείρισης των μεταφορών στην περιφέρεια του Παρισιού].

²¹ Πολιτική Καμπάνια ενάντια στη σύνοδο του G7 στη Λυών το 1996, η οποία έφερε σε επαφή διαφορετικές ελευθεριακές ομάδες.

²² *Initiative Anti-capitaliste (IAC)*.

²³ Αντιπολεμικό Εναλλακτικό Αντικαπιταλιστικό Χωριό (*Village alternatif Anticapitaliste et Anti guerre, VAAAG*) δες και το βιβλίο πάνω στην εμπειρία του VAAAG από τις εκδόσεις *le Monde libertaire - No Pasaran*.

να προωθήσουμε μια εναλλακτική απέναντι στους άρχοντες-φονιάδες [saigneurs] του G8 δείχνοντας ότι είναι δυνατόν να ζει κανείς υπό καθεστώς αυτοδιαχείρισης μαζί με χιλιάδες άλλα άτομα. Κατά τη διάρκεια αυτής της κινητοποίησης, φτιάξαμε μια κινητή συλλογική κουζίνα με ελεύθερο αντίτιμο, την οποία από τότε χρησιμοποιούμε σε όλα τα γεγονότα που διοργανώνουμε. Τίποτα δε συγκρίνεται με ένα καλό γεύμα, όταν συζητάει κανείς πολιτικά. Αυτή η γαστρονομική προσέγγιση της πολιτικής μας οδήγησε να συμμετάσχουμε στην αυτοδιαχείριση της *Rôtisserie*²⁴ και ως εργαλείο αυτοχρηματοδότησης, αλλά και ως εργαλείο προπαγάνδας. Συνεχίσαμε σε τοπικό επίπεδο παρουσιάζοντας έναν υποψήφιο στις προεδρικές εκλογές του 2007: Πατάτας, ο μοναδικός υποψήφιος ο οποίος δεν προμοτάρει τον εαυτό του, αλλά για τον οποίο η πολιτική θα ήταν υπόθεση όλου του κόσμου. Οι σκέψεις μας πάνω στις αλτερνατίβες μας οδήγησαν στην απόπειρα να δημιουργήσουμε τη *Zelda*²⁵. Αυτό το σχέδιο είχε σαν αποστολή το άνοιγμα χώρων αυτονομίας και την οργάνωσή τους υπό καθεστώς αυτοδιαχείρισης προκειμένου να χρησιμεύσουν ως παραδείγματα και ως εργαλεία έμπρακτης προπαγάνδας.

14. Τα διεθνή ζητήματα πάντοτε ήταν παρόντα στη *Scalp Reflex*. Η διεθνιστική οπτική και οι συναντήσεις που τη συνοδεύουν αποτελούν απαραίτητα όπλα για τους αγώνες μας ενάντια στον καπιταλισμό και στις απαντήσεις με βάση την ταυτότητα [réponses identitaires] που αναπαράγει. Με τη μια μορφή ή την άλλη, αυτή η διάσταση ήταν παρούσα σε όλες τις θεματικές που αναλάβαμε. Στο τέλος της δεκαετίας του '80, ενδιαφερθήκαμε για τους εθνικοαπελευθερωτικούς αγώνες και πήραμε μέρος στις καμπάνιες αλληλεγγύης στους βάσκους πολιτικούς κρατούμενους. Συμμετείχαμε επίσης στα αντιπολεμικά κινήματα είτε ενάντια στους πολέμους I και II στον Κόλπο είτε ενάντια στον πόλεμο στην πρώην Γιουγκοσλαβία· πάντα αγωνιζόμασταν για έναν κόσμο με Ειρήνη. Σε ό,τι αφορά την άκρα δεξιά, πάντοτε ήμασταν κομμάτι ενός διεθνούς δικτύου που επέτρεπε την ανταλλαγή πληροφοριών και την υποστήριξη των συντρόφων. Οι διεθνείς επαφές μας επέτρεψαν επίσης να διεξάγουμε πολιτικές καμπάνιες σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την ελεύθερη μετακίνηση και εγκατάσταση, όσον αφορά τα δωρεάν τραίνα και το πέρασμα των συνόρων χωρίς κινδύνους για τους χωρίς χαρτιά.

²⁴ Συνεργατικό εστιατόριο [restaurant association] στην οδό Sainte Marthe δίπλα στη Belleville, το οποίο έκλεισε τις πόρτες του πριν από λίγο καιρό.

²⁵ Ζώνη αυτονομίας μεγάλης διάρκειας (*Zone d'extra-longue durée d'autonomie, Zelda*), σχέδιο συλλογικής αγοράς ενός ακινήτου με σκοπό τη δημιουργία ενός αυτοδιαχειριζόμενου τοπικού πάρκου. Αυτό το σχέδιο δε θα ολοκληρωθεί ποτέ.

Από την αρχή απορρίψαμε τη θλιμμένη πλευρά του αγωνιστή. Μια από τις σημαντικές διαστάσεις της ομάδας μας, αν και αναμφίβολα η λιγότερο γνωστή, είναι η σύνδεσή μας με τους χώρους της αντικουλτούρας. Από την αρχή της δημιουργίας της ομάδας, ορισμένα από τα μέλη της συμμετείχαν στην ανάπτυξη της εναλλακτικής μουσικής σκηνής. Είτε πρόκειται για τη συμμετοχή στο SO των *Béruriers noirs* είτε για τη συμμετοχή στο *CICP*²⁶ είτε για την οργάνωση συναυλιών στα πλαίσια της *CCC*²⁷ είτε βγάζοντας τραπεζάκια, συμμετείχαμε στην αναζωογόνηση της αντικουλτούρας στο Παρίσι. Το σλόγκαν: «Ναι στον αγώνα αλλά και στη γιορτή» συμπυκνώνει καλά τη νοοτροπία μας.

Ο αντιφασισμός μας και τα όρια του σήμερα

Το γεγονός ότι η *Scalp-Reflex*, και κατ' επέκταση το δίκτυο *No Pasaran*, ενεπλάκη σε τόσο διαφορετικούς αγώνες τα τελευταία τριάντα χρόνια, είναι επειδή από το ξεκίνημα της και μέχρι σήμερα, κατευθυντήρια γραμμή της υπήρξε ο ριζοσπαστικός αντιφασισμός. Δηλαδή αυτός που θέλει να επιτεθεί στις βαθιές ρίζες του φασισμού, να μετασχηματίσει την κοινωνία για να της εξαλείψει τα μικρόβια του φασισμού. Το αντίστροφο του λεγόμενου «δημοκρατικού» αντιφασισμού, που περιορίζεται στο να καταγγέλλει τον φασισμό σε ένα ηθικό επίπεδο στο όνομα των υψηλών αρχών τις οποίες επικαλείται το κοινωνικό σύστημα – και αυτό, ακόμα κι αν το ίδιο το σύστημα δε σέβεται τις ίδιες του τις αρχές. Ακόμα κι αν ο ριζοσπαστικός αντιφασισμός στη Γαλλία αναπτύχθηκε αντιδρώντας στη μεγάλη άνοδο του *Εθνικού Μετώπου* τη δεκαετία του '80, δεν αποτελεί μόνο αγώνα ενάντια στην άκρα δεξιά, ακόμα λιγότερο ενάντια σε ένα κόμμα της άκρας δεξιάς. Πρόκειται για ένα συνολικό αγώνα, ταυτόχρονα κοινωνικοπολιτιστικό, οικονομικό και πολιτικό, ενάντια σε όλα όσα μέσα σε μια κοινωνία μπορούν να επιτρέψουν την ανάδυση φασιστικών φαινομένων με το κοκτέιλ αυταρχισμού, ανισοτήτων και αποκλεισμών που συνεπάγονται· εν συντομία έναν αγώνα για τη χειραφέτηση και την αυτονομία όλων.

•15

Όσο χρήσιμος και δικαιολογημένος κι αν υπήρξε, ο αντιφασιστικός αγώνας συνάντησε σοβαρά όρια κατά τη διάρκεια των τελευταίων 15 χρόνων· όρια που δεν μπορούμε να ξεπεράσουμε και που δικαιολογούν την απόφασή μας να θέσουμε τέλος στις δραστηριότητες της *Scalp-Reflex* προκειμένου να μετασχηματίσουμε τη μορφή δέσμευσης

²⁶ Διεθνές Κέντρο Λαϊκής κουλτούρας (*Centre International de Culture Populaire, CISP*).

²⁷ Η *Scalp-Reflex* συμμετείχε στην Επιτροπή Αντικουλτούρας του *CICP* στην οδό Nan-teuil, μετά στην Κολλεκτίβα Αντικουλτούρα (*Collectif Contre Culture, CCC*) του *CICP* στην οδό Voltaire που θα διαδεχτεί την πρώτη.

και την πολιτική μας δράση.

Το πρώτο όριο συνδέεται με τις εξελίξεις της κοινωνικο-πολιτικής συγκυρίας και συγκεκριμένα με την τετριμμενοποίηση [banalisation] των ιδεών της άκρας δεξιάς. Η λεπενοποίηση των συνειδήσεων, την οποία από την αρχή θεωρούσαμε ότι είναι ένας πιο σοβαρός πιο επιτακτικός και πιο ύπουλος κίνδυνος από ό,τι μια πιθανή κατάληψη της εξουσίας από την άκρα δεξιά, έχει πλέον σχεδόν ολοκληρωθεί: αυτό μαρτυρούν όχι μόνο τα καλά εκλογικά αποτελέσματα του *EM* στις εκλογές του 2012, αλλά και ο πολλαπλασιασμός των φασιζόντων γκρουπούσκουλων (*Identitaires, Troisième Voie, Nationalistes Autonomes* κ.α.) τα τελευταία χρόνια: όπως και σίγουρα το γεγονός ότι τα κλασσικά πολιτικά κόμματα – τόσο της αριστεράς όσο και της δεξιάς– οικειοποιήθηκαν σιγά-σιγά τις θεματικές και συχνά τις θέσεις αυτού του κινήματος [mouvance].

16. Η προεδρία Σαρκοζύ επιτάχυνε αυτή την τετριμμενοποίηση: ξεκινώντας από τη δημιουργία του Υπουργείου Εθνικής Ταυτότητας και Μετανάστευσης, θεσμοθετώντας την ίδια στιγμή στην καρδιά του δημοκρατικού οικοδομήματος το εθνικομετωπικό δόγμα «μετανάστευση = πολιτισμικός κίνδυνος», η περίοδος αυτή διεξάγεται στη βάση μίας αξιοθρήνητης διαμάχης στο εσωτερικό της δεξιάς πάνω στα πλεονεκτήματα που μπορεί να προσφέρει μία εκλογική συμμαχία με την άκρα δεξιά, παρά με την κεντροδεξιά.

Ωστόσο η κρίσιμη στιγμή βρίσκεται πιο πίσω, και παίζεται την περίοδο 1997-2002 με την κυβέρνηση της πληθυντικής αριστεράς^{iv}. Το αποφασιστικό βήμα γι' αυτή την τετριμμενοποίηση υπήρξε χωρίς αμφιβολία η στροφή του Σοσιαλιστικού Κόμματος προς τον νόμο και την τάξη το 1997^{v,28}, κατά την οποία η αριστερά συντάχθηκε με τον κατασταλτικό λόγο της πιο σκληρής δεξιάς και την ίδια στιγμή εγκατέλειψε κάθε ανάλυση και προοπτική κοινωνικο-οικονομικής επίλυσης των κοινωνικών προβλημάτων. Και αυτό στο φόντο, από τη μια πλευρά, της εμβάθυνσης²⁹ του φιλελεύθερου μετασχηματισμού μετά τη «στροφή προς τη λιτότητα»^{vi} [tournant de la rigueur] του 1983 και, από την άλλη πλευρά, της υποταγής στις νεοφιλελεύθερες εντολές της Ευρωπαϊκής

²⁸ Δες την ομιλία του Villepinte.

²⁹ Η κυβέρνηση Jospin είναι αυτή που προχώρησε στις περισσότερες ιδιωτικοποιήσεις από την Απελευθέρωση και μετά, αυτή επίσης που εισήγαγε τις νεοφιλελεύθερες συνταγές διαχείρισης στη δημόσια διοίκηση, όπως π.χ. ο Οργανικός Νόμος για τους Νόμους των Οικονομικών (Loi Organique sur les Lois de Finances, LOLF 2000), ο οποίος αποτελεί μια μεταρρύθμιση του κρατικού προϋπολογισμού, δομημένη σε αναθέσεις έργων με ακριβείς στόχους που πρέπει να επιτευχθούν.

Ένωσης³⁰. Ελλείψει εναλλακτικού πολιτικού σχεδίου, τίποτε άλλο δε μένει σε αυτή την αριστερά που αυτοαποκαλείται σοσιαλιστική παρά να ακολουθηθεί και, στην καλύτερη, να γίνει ειδική στην άμβλυση της βίας του νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού· ακόμα και στη διάδοση των παλιών κατασταλτικών και εθνικιστικών κλισέ για να ενώσει [soudere] τον πληθυσμό. Από δω και στο εξής, το πεδίο είναι ελεύθερο στη δεξιά για να σκληρύνει τις θέσεις της και να προσεγγίσει λίγο λίγο την άκρα δεξιά στα κατεξοχήν θέματα της – μετανάστευση και καταστολή.

Αυτή η «δεξιοποίηση» [droitisation] των θέσεων των κλασικών πολιτικών κομμάτων προχώρησε ακόμα πιο εύκολα την ίδια περίοδο που ο κύριος εκπρόσωπος της άκρας δεξιάς, το *EM*, εισέρχεται σε κρίση και διασπάται τον Δεκέμβριο του 1998. Αγνοώντας, ως σωστοί φιλελεύθεροι αντιφασίστες, ότι τίποτα δεν άλλαξε στις κοινωνικές συνθήκες που αποτελούν λίπασμα για την άκρα δεξιά, μήντια και πολιτικοί διαγιγνώσκουν τότε τον θάνατο του *EM* και επομένως (κατ' αυτούς) και το τέλος κάθε εθνικιστικού και φασιστικού κινδύνου, ακόμα και της ίδιας της άκρας δεξιάς. Η 21η Απριλίου 2002, όπου το *EM* φτάνει σε αναντίστοιχα ψηλά [inégalés] εκλογικά αποτελέσματα, παρουσιάζεται με παράδοξο τρόπο ως επιβεβαίωση αυτής της θέσης: μήντια και πολιτικοί γιορτάζουν την επανεκλογή του Σιράκ ως την καθοριστική νίκη ενάντια στην άκρα δεξιά, η οποία συνетριβή κάτω από τη μεγαλύτερη νίκη που έγινε ποτέ σε προεδρικές εκλογές. Πολύ λίγοι είναι, εκείνη την περίοδο, αυτοί που υπογραμμίζουν ότι το *EM* κέρδισε ψήφους μεταξύ 1^{ου} και 2^{ου} γύρου των εκλογών... Αλλά είναι αλήθεια ότι η διάσπαση του 1998 έβλαψε πολύ την άκρα δεξιά, η οποία περνάει όλη τη δεκαετία του '00 προσπαθώντας να αποκατασταθεί ως πολιτική εκπροσώπηση και η οποία δεν πετυχαίνει παρά «χαμηλά» εκλογικά αποτελέσματα – κάτι που επιβεβαιώνει τη (λανθασμένη) ιδέα σύμφωνα με την οποία κάθε κίνδυνος από αυτή την πλευρά έχει απομακρυνθεί.

•17

Το κίνημα της «δεξιοποίησης» επιταχύνεται από τις ανατροπές του 2001. Τότε ξεκινάει σταδιακά το τέλος του κινήματος της αντιπαγκοσμιοποίησης με την καταστολή στην αντι-σύνοδο της Γένοβας τον Ιούλιο και την εμφάνιση στο γεωπολιτικό προσκήνιο του δόγματος της σύγκρουσης πολιτισμών μετά τις επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου. Μαζί, αυτά τα δυο γεγονότα υπογραμμίζουν τον θρίαμβο των πολιτισμικών και εθνο-διαφορικών θεματικών στα πλαίσια του αγώνα ενάντια στον νέο απόλυτο εχθρό, «τον άξονα του κακού»: οι μουσουλμάνοι, πάντο-

³⁰ Συνθήκη του Άμστερνταμ το 1997, στρατηγική της Λισαβόνας που επικυρώθηκε το 1999-2000, πλειοψηφική υποστήριξη του Ευρωπαϊκού Συντάγματος από το Σοσιαλιστικό Κόμμα το 2005· τέλος, ψήφιση της Συνθήκης της Λισαβόνας το 2007, μαζί με τη δεξιά και ενάντια στη λαϊκή θέληση που εκφράστηκε με το δημοψήφισμα.

τε λιγότερο ή περισσότερο ύποπτοι ισλαμισμού. Οι όροι της διαμάχης μετατοπίζονται και μαζί τους οι διαχωριστικές γραμμές: το πρόβλημα πλέον δεν είναι να είσαι μαύρος ή άραβας, εν συντομία διαφορετικός από την εθνική παράδοση³¹, αλλά να είσαι μουσουλμάνος, δηλαδή ύποπτος εχθρότητας προς τη δημοκρατία³².

18. Αυτό που λαμβάνει χώρα είναι μια πραγματική «πολιτιστικοποίηση» [culturalisation] των νοοτροπιών: ο πληθυσμός βομβαρδίζεται από τον πολιτικό και μηντιακό λόγο που θέτουν σε πρώτο πλάνο το πολιτισμικό ανήκειν, το οποίο υποτίθεται καθορίζει τη δράση και την ηθική [moralité] των ατόμων. Ένα σχήμα ταυτόσημο με αυτό του εθνο-διαφορικού ρατσισμού, όπου η διαφορά του άλλου δε τον κάνει κατώτερο αλλά απλά έναν άλλο, έναν ξένο, μη αφομοιώσιμο, για να μην πούμε μη αποδεκτό: καθένας στο σπίτι του, καθένας με τους ομοίους τους. Κατάσταση που εντείνεται περισσότερο, καθώς οι διεκδικήσεις των μειονοτήτων εντός της χώρας τροποποιούνται με τη σειρά τους περνώντας από το αίτημα για κοινωνική ισότητα σε αυτό του σεβασμού των εθνικών ή πολιτισμικών διαφορών, επιβεβαιώνοντας ταυτόχρονα τον εθνο-πολιτισμικό διαχωρισμό του πληθυσμού τον οποίο έβαλε μπροστά η άκρα δεξιά τη δεκαετία του '80 – με κόστος φυσικά [τη μη αναγνώριση] της διαίρεσης σε κοινωνικο-οικονομικές τάξεις. Από την άλλη, αυτή η σχεδόν ομόφωνη κατάφαση στην προτεραιότητα των κοινωνικοπολιτιστικών ζητημάτων, τα οποία επιπλέον αντιμετωπίζονται από την οπτική του κινδύνου και της αμοιβαίας δυσπιστίας μεταξύ των κοινοτήτων, όχι μόνο επιβεβαιώνει την προηγούμενη προπαγάνδα [της άκρας δεξιάς] προς όφελος του εθνοτικού αποκλεισμού, αλλά ξεκάθαρα τετριμμενοποιεί τις θέσεις της και στρώνει το έδαφος για τις μελλοντικές επιτυχίες της.

Πράγματι, η «δεξιοποίηση» του πολιτικού λόγου και η «πολιτιστικοποίηση» των νοοτροπιών δεν ανέμεναν, για να αποδώσουν καρπούς, παρά την αναδιάρθρωση του μηχανισμού των οπαδών της άκρας δεξιάς – κάτι που επιτεύχθηκε το 2010 με την ανάληψη της εξουσίας στο *EM* από την Marine Le Pen. Κατανοώντας πολύ καλά ότι η συγκυρία την ευνοεί χάρις στην εξέλιξη των κυβερνητικών κομμάτων, και αναμφίβολα με την επιθυμία να εμβαθύνει την τάση μέχρι να φτάσει σε μια κυβέρνηση συνασπισμού με την κλασική δεξιά, η Marine Le Pen δεν κάνει τίποτε άλλο παρά να προωθεί το κίνημα της τετριμμενοποίησης.

³¹ Αυτό αποτελεί ρατσισμό/εθνικισμό, τον οποίο όλοι καταδικάζουν.

³² Αυτό αποτελεί εθνο-διαφορικό ρατσισμό, τον οποίο όλοι αποδέχονται: δεξ την ομόφωνη ψήφο στους νόμους ενάντια στη μαντίλα στο σχολείο ή ενάντια στην πλήρη κάλυψη του προσώπου στον δρόμο.

σης που έχει ήδη ξεκινήσει. Εξ' ου και η διαδικασία ωραιοποίησης [του *EM*] σε τρία επίπεδα· η έκτοτε διάσημη «αποδαιμονοποίηση»: αποφυγή των προκλήσεων και απογομπή των πιο σκληρών και λιγότερο αποδεκτών πτερύγων του κόμματος (παραδοσιακοί καθολικοί, νεοφασίστες κλπ)· βελτίωση της ρητορικής, από την οποία αφαιρέθηκαν τα προηγούμενα μέτρα υπέρ των διακρίσεων (όχι ενάντια στο ισλάμ, αλλά υπέρ της λαϊκότητας...): επαναφορά στο προσκήνιο των κοινωνικο-οικονομικών θεμάτων που είχαν εγκαταλειφθεί από τα κλασικά κόμματα χωρίς να αλλάξει απολύτως τίποτα στις προτάσεις του κόμματος επί του θέματος: εθνική προτίμηση και προστατευτισμός (στο πρόγραμμα του *EM* από τη δεκαετία του '80), ωραιοποίηση του εθνικισμού πατώντας πάνω στην ευρέως διαδεδομένη εχθρότητα απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στη νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση.

Αυτή η αναδόμηση συνοδεύεται από μια τεράστια μηντιακή δουλειά, η οποία έχει στόχο τη μάξιμουμ κατάληψη του τηλεοπτικού χρόνου. Εδώ εντοπίζεται, και όχι σε κάποιο μεγάλο βάθος, η μεγάλη στρατηγική στροφή του *EM* – και μια από τις μεγάλες δυσκολίες του ριζοσπαστικού αντιφασισμού σήμερα: η στρατηγική δεν αφορά πλέον στην κατάληψη των δρόμων από τους οπαδούς του αλλά στην κατάληψη των τηλεοπτικών πλατό από τους κατάλληλους εκπροσώπους του. Μέχρι τη διάσπαση του 1998, το *EM* ήταν ένα από τα τελευταία μάχιμα και μαζικά κόμματα· σήμερα, δεν έχει πλέον έναν κομματικό μηχανισμό που να καλύπτει ολόκληρη την επικράτεια και δυσκολεύεται να παρουσιάσει υποψήφιους σε όλες τις εκλογικές περιφέρειες. Ειπωμένο αλλιώς, όπως το *P.S.* ή το *UMP*, το *EM* βρίσκεται στη διαδικασία μετασχηματισμού σε ένα καθαρά εκλογικό κόμμα που κινείται από επαγγελματίες της επικοινωνίας, οι οποίοι δεν υπάρχουν παρά μέσα στα γραφεία τους, στα πολυτελή αυτοκίνητά τους και στα ραδιοτηλεοπτικά κύματα.

•19

Αυτή η εξέλιξη στη στρατηγική εδραίωσης της άκρας δεξιάς καθιστά ταυτόχρονα πολύ πιο δύσκολη την αντιφασιστική δράση στον δρόμο – για τον απλό λόγο ότι οι ελάχιστοι μάχιμοι της άκρας δεξιάς που βρίσκονται ακόμα στον δρόμο σήμερα είναι υπερβολικά βλάκες ή υπερβολικά ασήμαντοι για να γίνουν αποδεκτοί ακόμα και από το *EM*. Ο αντιφασισμός του δρόμου (διαδηλώσεις, πορείες κ.α.) σήμερα βρίσκεται σε ένα αδιέξοδο: είτε αντιπαρατίθεται σε περιθωριακές ομάδες της άκρας δεξιάς, χωρίς πολιτική απεύθυνση αλλά σωματικά επικίνδυνες· είτε –επιδιώκοντας την αντιπαραθήση με οργανώσεις που έχουν μια ορισμένη πολιτική απεύθυνση– βρίσκεται απέναντι σε κόμματα που όχι μόνο απουσιάζουν από τον δρόμο αλλά και είναι πλέον ενσωματωμένα στο πολιτικό παιχνίδι, υποστηριζόμενα από τις αρχές και όντας νομιμοποιημένα στα μάτια του πληθυσμού, επειδή στην τελική

δε διαφέρουν και τόσο από τα κυβερνητικά κόμματα... Οι πολυάριθμες δικαστικές διώξεις και καταδικές αντιφασιστ(ρι)ών την τελευταία δεκαετία αρκούν για να το αποδείξουν: μια από τις συνέπειες της λεπνοποίησης των συνειδήσεων είναι να απονομιμοποιείται η αντιφασιστική δράση στα μάτια της εξουσίας και του πληθυσμού – και από το απονομιμοποιημένη στο παράνομη, και στη συνέχεια στο νομικά καταδικαστέα, δεν είναι παρά ένα βήμα, το οποίο το δικαστικό σύστημα έκανε πολύ συχνά στη διάρκεια των τελευταίων δέκα χρόνων...

20. Σε αυτές τις δυσκολίες, στις οποίες συμβάλλουν η τετριμμοποίηση των ιδεών και ο κατατεμαχισμός των ομάδων της άκρας δεξιάς, προστίθεται και μια τρίτη: αυτή τη φορά στο ίδιο το εσωτερικό του πολιτικού μας κινήματος [mouvement] και των διάφορων οργανώσεων της άκρας αριστεράς ή της υπεραριστεράς. Τα μόνιμα ρεφραίν τα τελευταία χρόνια περί του τέλους του *EM* και κατά συνέπεια της άκρας δεξιάς απέδωσαν τους καρπούς τους: ο αντιφασισμός έγινε (στην καλύτερη των περιπτώσεων) ένας δευτερεύων στόχος και στις περισσότερες περιπτώσεις ένα εργαλειοποιημένο διακύβευμα με στόχο την πολιτική εκπροσώπηση. Το πρώτο σημάδι της περιθωριοποίησης είναι η σταδιακή παρακμή όλων των αντιφασιστικών δομών είτε πρόκειται για μάχιμες ομάδες ή/και για υποδομές πληροφόρησης και αναστοχασμού: εξαφανίστηκαν η *Manifeste contre l'extrême droite*, η *JRE*, η *Ras l'Front*, η *Crida*... Από την άνθιση της δεκαετίας του '90, παραμένουν μόνο οι αντιρατσιστικές ενώσεις που συνδέονται με πολιτικά κόμματα (*MRAR*, *SOS Racisme*) και το δίκτυο *No Pasaran*, το οποίο ως ριζοσπαστικό αντιφασιστικό μπόρεσε να επιβιώσει μέχρι σήμερα επειδή επένδυσε σε πεδία πέρα από την άκρα δεξιά *stricto sensu* – αγώνες για τη μετανάστευση, για την ασφάλεια, για τον φεμινισμό, την αντιπαγκοσμιοποίηση κ.α. Αλλά τα μέλη του, και ιδιαίτερα στην περιοχή του Παρισιού, βρίσκονται απομονωμένα, υποχρεωμένα να καλούν σε συμμαχίες άλλες δομές για τις οποίες ο αντιφασισμός αποτελεί, στην καλύτερη των περιπτώσεων, δευτερεύοντα αγώνα. Από εδώ προκύπτει και ο μικρός αριθμός των κινητοποιήσεων, ακόμα και των πρωτοβουλιών, πάνω σε αυτό το ζήτημα: από εδώ προκύπτει, κυρίως, και η απουσία κάθε σοβαρού αναστοχασμού πάνω στο αντιφασιστικό ζήτημα, πάνω στην πραγματικότητα της κατάστασης και τις στρατηγικές που πρέπει να αναπτυχθούν για την ανάσχεση της ανάπτυξης του αυταρχισμού, των ανισοτήτων και των διακρίσεων.

Συγκεκριμένα, αυτή η κατάσταση αποδεικνύεται προβληματική σε πολλά επίπεδα. Καταρχήν, οδηγεί την πλειοψηφία των πολιτικών δομών να μην κινητοποιούνται παρά από χτύπημα σε χτύπημα, σε περίπτωση άμεσου μάχικου κινδύνου ή, οπωσδήποτε, όταν διαισθάνονται ότι μια πρωτοβουλία μπορεί να αποβεί ωφέλιμη γι' αυτούς με όρους

πολιτικής μηντιακής εκπροσώπησης. Οι δύο κύριες αντιφασιστικές κινητοποιήσεις στην περιοχή του Παρισιού τη διετία 2011-2012 είναι εδώ εμβληματικές: ενάντια στην *SOS Tout Petits*^{vii} που ήρθε να προσευχηθεί μπροστά από το κέντρο Εθελοντικής Διακοπής της Κύησης του νοσοκομείου Tenon, μέσο για ορισμένους να συνδεθούν με τον εν εξελίξει αγώνα για τη διατήρηση αυτού του κέντρου· ενάντια στους παραδοσιακούς^{viii} που επιτέθηκαν στο θεατρικό έργο *Πάνω στην έννοια του προσώπου του Υιού του Θεού* του Roméo Castellucci, εύκολο μέσο για πολλούς να ενταχθούν σε ένα ήδη μηντιοποιημένο γεγονός. Μερικές φορές τα πράγματα είναι ακόμα χειρότερα: Η δυσκολία να γίνουν συμβατά τα ιδιαίτερα συμφέροντα των μεν και των δε μπορεί να οδηγήσει στον περιορισμό της επιτυχίας ενός γεγονότος – όπως του αντιφασιστικού κοινωνικού Φόρουμ, το οποίο παρά τις όλες υπογραφές του, δε μάζεψε παρά λίγο κόσμο – ακόμα και στο να εμποδίσει τη δράση στον δρόμο – όπως, φέτος ξανά, στην πλέον παραδοσιακή αντιδιαδήλωση της 9^{ης} Μαΐου.

Από την άλλη, το αντιφασιστικό κίνημα υποφέρει από την απουσία μιας αναλυτικής κριτικής και, κατά συνέπεια, μιας επινοητικότητας όσον αφορά τις μορφές του και τα πεδία παρέμβασής του. Οι κινητοποιήσεις, όταν λαμβάνουν χώρα, παίρνουν μορφές οι οποίες, προφανώς, δεν καταλήγουν να αγγίζουν παρά τους ήδη ευαισθητοποιημένους αγωνιστές και παραμένουν στο μεγαλύτερο διάστημα ανεπαρκείς (φόρουμ, διαδηλώσεις, ακόμα και απλά τυχαία κυνηγητά κ.α.). Ξεκάθαρα, αυτές οι δράσεις δεν μπορούν να έχουν επίδραση σήμερα παρά μόνο σε πολύ ιδιαίτερες περιστάσεις όπως στην περίπτωση της τοπικής παρουσίας μιας βίαιης νεοφασιστικής ομάδας (κάτι που δε συμβαίνει στο Παρίσι). Από την άλλη, είναι πλέον ανεπαρκείς αφενός ενάντια στη βαριά τάση της ολοκλήρωσης της λεπενοποίησης των συνειδήσεων, η οποία ξεπερνάει κατά πολύ την ίδια την άκρα δεξιά και αφετέρου ενάντια στη νέα μηντιακή στρατηγική του κύριου αγωνιστικού εκπροσώπου της, του *EM*.

Εν συντομία, ο αντιφασισμός μοιάζει ολοένα και λιγότερο να μπορεί να συγκροτήσει έναν επαρκή χώρο για τη σύγκλιση των αγώνων, δηλαδή για τη συνάντηση και τη ζύμωση μεταξύ ατόμων και ομάδων, οι οποίες, παρότι δρουν σε διαφορετικά πεδία, μπορούσαν τουλάχιστον να βρουν τους εαυτούς τους στον κοινό αντιφασισμό τους και, ξεκινώντας από αυτό, να τείνουν να συνάψουν τους θεωρητικούς και πρακτικούς δεσμούς μεταξύ των διαφορετικών οπτικών τους.

Τετριμμενοποίηση των θέσεων της άκρας δεξιάς, μηντιοποίηση [virtualisation] της δράσης των εκπροσώπων της και εργαλειοποίηση του αντιφασιστικού προτάγματος από ορισμένους, οι οποίοι εμφανί-

ζονται ως οπαδοί του: αυτά είναι τα τρία στοιχεία της σύγχρονης κρίσης του αντιφασισμού.

Αυτά τα όρια αφορούν όλο το αντιφασιστικό κίνημα [mouvance] – συμπεριλαμβανομένων και ημών, των μελών της *Scalp-Reflex*. Είναι γεγονός ότι, τα τελευταία χρόνια, η ομάδα δεν κατόρθωσε να δράσει προκειμένου να αυτομετασχηματιστεί και να δώσει ώθηση στην ανασυγκρότηση του ριζοσπαστικού αντιφασιστικού κινήματος. Δεν εξαιρούμαστε παραλείψεων ούτε κριτικής: αναμφίβολα χάσαμε ορισμένες ευκαιρίες είτε επειδή δεν ξέραμε είτε επειδή δε θέλαμε να προσαρμοστούμε, ιδιαίτερα όσον αφορά την αυξανόμενη σημασία του ψηφιακού και των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας. Είχαμε, κι εμείς, την τάση να αναπαυόμαστε στις δάφνες μας και να διατηρούμε αναλλοίωτους τους τρόπους δράσης μας – τουλάχιστον τους πιο επαρκείς από αυτούς: οι προσπάθειές μας για ανανέωση δεν κατέληξαν κάπου και, χειρότερα ακόμα, σκεφτόμαστε ότι η παρουσία μας, η κεντρική μας θέση στην παρισινή αντιφασιστική σκηνή, μπορεί να αποτέλεσε εμπόδιο στην εμφάνιση νέων ομάδων πιο ενεργητικών και ίσως με μεγαλύτερη φαντασία από εμάς.

22.

Τελικά, το να μην παίρνεις στα σοβαρά το αντιφασιστικό πρόταγμα, σημαίνει ταυτόχρονα να στερείς τον εαυτό σου από κάθε σοβαρή ανάλυση των αιτιών και των προϋποθέσεων του σύγχρονου φασισμού και να περιορίζεις στη ρουτινιάρικη καταγγελία της άκρας δεξιάς ή στον περιστασιακό αγώνα ενάντια σε μια από τις εκδηλώσεις της. Σημαίνει να εγκαταλείπεις τη βασική ιδέα του ριζοσπαστικού αντιφασισμού: αυτή που λέει ότι ο φασισμός έχει κοινωνικές ρίζες και ότι ο αγώνας ενάντια στον φασισμό είναι ένας αγώνας για την κοινωνική επανάσταση και όχι απλά για τη φίμωση της άκρας δεξιάς.

Το αδιέξοδο και ο τοίχος του αδιεξόδου

Οι αγωνιστικές δομές που προέκυψαν από τη βιομηχανική κοινωνία (πολιτικές οργανώσεις, πολιτικά κόμματα, συνδικάτα) έχουν σήμερα «μειώσει ταχύτητα». Οι ενδείξεις είναι πολυάριθμες: λιγότεροι(ες) αγωνιστ(ρι)ές, διαφορετική δέσμευση, σημαντικό turn-over στο εσωτερικό των ομάδων κ.α. Τρεις σημαντικές εξελίξεις μας φαίνονται ιδιαίτερα σημαντικές για να ληφθούν υπόψη: η αποπολιτικοποίηση της κοινωνίας, η αυξανόμενη εξατομίκευση και ο καταταμαχισμός των αγώνων. Αυτές τις αλλαγές, όπως και οι άλλες ομάδες ή πολιτικές οργανώσεις, η *Scalp-Reflex* τις βίωσε και συνάντησε δυσκολίες προσαρμογής σε αυτές: πρόκειται για έναν από τους κύριους λόγους που μας οδηγούν

σήμερα στη διάλυση μιας δομής που μας φαίνεται πλέον ανεπαρκής και παρωχημένη.

Στη βιομηχανική εποχή, οι εργάτ-ρι-ες ομαδοποιούνται σε οργανώσεις για να προωθήσουν τις διεκδικήσεις τους και να βελτιώσουν την κατάστασή τους. Αναπτύσσουν μια συλλογική οπτική του αγώνα και της κοινωνίας, ένα ισχυρό αίσθημα του να ανήκεις σε μια ομάδα. Η ταξική αλληλεγγύη, σε όλο τον 19^ο και σχεδόν μέχρι το τέλος του 20^{ου} αιώνα, επέτρεψε στα εργατικά κινήματα να πετύχουν πολυάριθμες νίκες, να αποκτήσουν καινούργια δικαιώματα και να βελτιώσουν τις συνθήκες ζωής τους. Πέτυχαν επίσης την πρόσβαση στην πολιτική εκπροσώπηση χάρις στο δικαίωμα στην ψήφο και στη νομιμοποίηση των συνδικάτων. Εντούτοις, αυτές οι κοινωνικές πρόοδοι αποτελούν επίσης για τον καπιταλισμό εργαλεία προπαγάνδας και διατήρησης της κοινωνικής ειρήνης μέσω της ανάπτυξης της κοινωνίας της κατανώλωσης· η πλειοψηφία του πληθυσμού ενστερνίστηκε αυτό το γοητευτικό όραμα, το οποίο συγκαλύπτει τη μονιμότητα των πολιτικών και κοινωνικών συγκρούσεων.

Στη δεκαετία του '60, ανθίζουν οι διεκδικήσεις για πολιτική και σεξουαλική απελευθέρωση, οι τριτοκοσμικές, οικολογικές, φεμινιστικές ιδέες· εν συντομία, οι συσσωρευμένες απαιτήσεις για αυτονομία σε όλα τα πεδία και η προσδοκία για πολιτιστικές αλλαγές σε ρήξη με τις συντηρητικές κοινωνίες. Οι αγώνες πολλαπλασιάζονται –συμπεριλαμβανομένων αυτών εντός, ακόμα και ενάντια, στις κλασικές δομές του εργατικού κινήματος και ιδιαίτερα ενάντια στην ιεραρχική μορφή οργάνωσης που είχαν υιοθετήσει. Η δεκαετία του '80 αποτελεί ένα σημείο καμπής: Αν και το προοδευτικό ρεύμα μοιάζει να φτάνει στην εξουσία, η κυβερνητική αριστερά προσηλυτίζεται ραγδαία στον οικονομικό νεοφιλελευθερισμό και εγκαταλείπει κάθε προοπτική συνολικής κοινωνικής αλλαγής. Από την άλλη, οι λεγόμενοι κοινωνικοί αγώνες, όπως για παράδειγμα οι φεμινιστικοί και οι αντιρατσιστικοί, σιγά σιγά θεσμοποιούνται και γίνονται πιο ρεφορμιστικοί. Το μεγαλύτερο μέρος αυτών των οργανώσεων περιορίζεται πλέον στην υποστήριξη μια πιο «δίκαιης» ενσωμάτωσης στο υπαρκτό κοινωνικο-οικονομικό σύστημα, όπως δείχνουν συνθήματα σαν την «ισότητα» ή τη «διαφορετικότητα».

Αυτές οι προδοσίες και οι αποκηρύξεις της θεσμικής αριστεράς δημιούργησαν μεγάλη δυσπιστία απέναντι σε αυτές τις οργανώσεις και στους ηγέτες τους, ιδιαίτερα ανάμεσα στις λαϊκές τάξεις οι οποίες ολοένα και περισσότερο αποσύρονται από το πολιτικό παιχνίδι ή στρέφονται προς ψήφους διαμαρτυρίας –συμπεριλαμβανομένης της ψήφου προς την άκρα δεξιά. Το πραγματικό πρόβλημα δε βρίσκεται εκεί.

εντοπίζεται μάλλον στο γεγονός ότι, ταυτόχρονα με την απογοήτευση και την καχυποψία απέναντι στο πολιτικό σύστημα, διαχύθηκε η ιδέα ότι η πολιτική γενικά είναι ανίσχυρη και επομένως άχρηστη για να προωθήσει την κοινωνική αλλαγή –στο βαθμό που μια οποιαδήποτε αλλαγή είναι εφικτή. Είναι η αρχή μιας μορφής αποπολιτικοποίησης του πληθυσμού, μια γενική αποπολιτικοποίηση αλλά ακόμα πιο έντονη στο εσωτερικό των λαϊκών τάξεων. Η αγωνιστική δράση, σε κάθε περίπτωση καθώς θεωρείται δράση «μαζί» και όχι δράση «για» την τάδε ή τη δείνα κυριαρχούμενη ομάδα, βρίσκεται πολύ ξεκάθαρα σε σύγχυση μιας και διαρκώς απειλείται να βρεθεί αποκομμένη από την πλειοψηφία του πληθυσμού.

24• Η πτώση του τείχους του Βερολίνου και η κατάρρευση των ανατολικών καθεστώτων που αυτοαποκαλούνταν «κομμουνιστικά» συνάντησαν αυτό το κίνημα [αποπολιτικοποίησης] υπογραμμίζοντας το τέλος της κυρίαρχης εναλλακτικής στη φιλελεύθερη καπιταλιστική κοινωνία. Μολονότι ο σταλινισμός (ευτυχώς) πετάχτηκε στα σκουπίδια της ιστορίας, την ίδια στιγμή είναι όλη η αριστερά και κάθε ελπίδα εναλλακτικής που θεωρούνται αναξιόπιστες. Οι υποστηρικτές του καπιταλισμού δεν έχουν πλέον να υπερασπιστούν το σύστημά τους ενάντια στο όραμα μια κοινωνίας της ισότητας και της αλληλεγγύης, η οποία πίστεψαν ότι θάφτηκε μαζί με την αποτυχία του «κομμουνισμού». Επειδή δεν υπάρχει πλέον προοδευτικός εχθρός για να πολεμηθεί, (αυτός) θα αντικατασταθεί από έναν οπισθοδρομικό εχθρό: ο ισλαμικός «άξονας του κακού». Οι φιλελεύθερες θεωρίες έχουν [πλέον] ελεύθερο το πεδίο, θα τεθούν ανελέητα σε εφαρμογή και θα επιβληθούν σε πληθυσμούς που βρίσκονται σε σύγχυση και απόγνωση.

Ένας από τους άξονες του νεοφιλελευθερισμού θα είναι η τροποποίηση της [θέσης της] εργασίας μέσα στην κοινωνία μας: η εργασία δεν αποτελεί πλέον τον μόνο φορέα ενσωμάτωσης, κάτι που ζορίζει τις κλασικές μορφές κοινωνικής αλληλεγγύης. Πρόκειται για ένα από τα πολλά παράδοξα του νεοφιλελευθερισμού: ενώ η εργασία έχει χάσει την κεντρικότητά της, ενώ η μαζική ανεργία και η προσωρινότητα γενικεύονται, υπάρχει πάντα η προσταγή να δουλέψεις, αλλιώς θεωρείσαι ζητιάνος. Οι εργατικοί αγώνες και οι αγώνες της Αντίστασης επέτρεψαν την έλευση του Κράτους-πρόνοιας μαζί με τη δημιουργία της κοινωνικής ασφάλισης, της σύνταξης, των επιδομάτων ανεργίας· εντός αυτού του συστήματος, η συλλογικότητα είναι υπεύθυνη για τους κινδύνους που σχετίζονται με το να ζεις σε μια κοινωνία. Σήμερα, η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, μαζί με το πλήθος μετεγκαταστάσεων [επιχειρήσεων] και κοινωνικού dumping, δυσκολεύει αυτή τη μορφή αλληλεγγύης: είναι το άτομο που γίνεται ο μόνος υπεύθυνος για τη ζωή του και για τους κινδύνους που είναι εγγενείς στην κοι-

ωνία, από όπου και μια αυξανόμενη εξατομίκευση των κοινωνικών σχέσεων. Αυτή η εξατομίκευση δε συνιστά με κανέναν τρόπο χειραφέτηση των ατόμων: στην πραγματικότητα, τα άτομα βρίσκονται ολοένα και περισσότερο υποταγμένα στις προσαγές της απορρυθμισμένης οικονομίας της αγοράς, καθώς και στις προσαγές της επιτήρησης και της κρατικής καταστολής. Δεν αναμένεται από τα άτομα να σκεφτούν πάνω στις συνθήκες ύπαρξής τους ή πάνω στα συλλογικά διακυβεύματα, απαιτείται μόνο να τα φέρουν βόλτα και να αναλάβουν την υλική πλευρά της ζωής τους, ακόμα κι αν η δυνατότητά τους να δράσουν είναι στην πραγματικότητα πολύ μικρή: η «ανάληψη κινδύνου» αποκτά αξία, ο καθένας/η καθεμία θεωρείται ότι πρέπει να γίνει ο/η διαχειριστής-στρια του εαυτού του/της.

Από την άλλη, αυτός ο μετασχηματισμός των σχέσεων μεταξύ ατόμου και συλλογικότητας αποτελεί έναν από τους προβληματισμούς που μας διαπερνάνε, συμπεριλαμβανομένων και των τρόπων να δομούμε την αγωνιστική μας δράση. Πράγματι, οι αναρχικές ή/και ελευθεριακές κομμουνιστικές ιδεολογίες, όπως ακριβώς τα κινήματα χειραφέτησης, υποστηρίζουν επίσης μια μορφή εξατομίκευσης προκειμένου να επιτραπεί στο άτομο να χειραφετηθεί από την κοινωνία. Ο κίνδυνος αυτής της θέσης είναι ότι αν καταλήξουμε να χάσουμε την έννοια της συλλογικότητας στο όνομα της ατομικής καθαρότητας, επιστρέφουμε στο φιλελεύθερο μοντέλο το οποίο πολεμάμε. •25 Όχι χωρίς αμφισημίες, η νεοφιλελεύθερη εξατομίκευση είναι, σε κάποια σημεία, ευνοϊκότερη προς τις οργανώσεις βάσης (συλλογικότητες, μικρές ομάδες) ή τις ελευθεριακές οργανώσεις παρά προς τις εξουσιαστικές δομές, τις οποίες δημιούργησε το κλασσικό εργατικό κίνημα. Εμείς οι ίδιοι ακολουθήσαμε αυτή την εξέλιξη: Από τις αρχές της δεκαετίας του '80, υιοθετήσαμε τις μορφές της «ομάδας» και του «δικτύου», οι οποίες μας φαινόταν ως οι πιο επαρκείς για να μπορούν οι ατομικές επιθυμίες να εκφραστούν πλήρως στο εσωτερικό μιας συλλογικής δομής, η οποία κατά συνέπεια αποκτά ένα ισχυρότερο δημιουργικό δυναμικό. Αλλά η εμπειρία μας έδειξε επαρκώς ότι αυτός ο τρόπος οργανώσης δεν είναι χωρίς μειονεκτήματα: κάνει την ενσωμάτωση πιο δύσκολη, την κοινή ταυτότητα πιο διάχυτη και τη δέσμευση πιο εύθραυστη με τον χρόνο. Μολονότι μια εύκαμπτη δομή ευνοεί περισσότερο την ατομική και συλλογική ελευθερία και πρωτοβουλία, ενέχει πάντα τον κίνδυνο να γίνει υπερβολικά εύκαμπτη και να αφήσει τη συνοχή να αποδομηθεί.

Αυτή η εξατομίκευση που παράγεται από την προέλαση του καπιταλισμού μας δημιούργησε πρόβλημα και σε ένα άλλο επίπεδο: αυτό της κοινωνικής αγωνιστικής βάσης μας. Η *Scalp* πάντοτε αποτελείτο κατά ένα μεγάλο μέρος από φοιτητές, αλλά ο φοιτητικός χώρος μετασχη-

ματίστηκε εκ βάθρων κατά τη διάρκεια των τελευταίων δέκα ετών: το πανεπιστήμιο, στο παρελθόν χώρος πολιτικοποίησης των νέων, μετατρέπεται λίγο λίγο σε ζώνη περάσματος και όχι σε ένα χώρο κοινωνικοποίησης που ευνοεί τη ζύμωση. Η μαζική ανεργία, καταρχήν, αύξησε τον ωφελιμισμό και τον ατομικισμό των φοιτητών: η πλειοψηφία εξ' αυτών έχει σήμερα ως προτεραιότητα να καταστήσει τις σπουδές της αποδοτικές προκειμένου να αποκτήσει πρόσβαση σε μια θέση απασχόλησης. Αυτή η νοοτροπία ενισχύθηκε περαιτέρω από τους νόμους «αυτονόμησης» των πανεπιστημίων⁹, οι οποίοι δεν είναι στην πραγματικότητα τίποτε άλλο παρά εμπορευματοποίηση της γνώσης και διάπλωση υπό τις φιλελεύθερες ιδέες. Εξ' ου και μια ορισμένη αποπολιτικοποίηση της νεολαίας, η οποία περιορίζει την ανανέωση της γενιάς των αγωνιστριών μας. Όσον αφορά τις παλιές αγωνίστριες φοιτήτριες, που στην εποχή τους δεν είχαν χρονικούς περιορισμούς, έχουν εισέλθει έκτοτε στην αγορά εργασίας. Πλέον δεν υπάρχουν μεταξύ μας συμμετέχουσες σε μόνιμη βάση. Αυτή η διπλή αλλαγή τροποποίησε βαθιά την εσωτερική οργάνωσή μας· μολονότι η εξουσία, εν τη απουσία σχεδόν μόνιμων αγωνιστριών, κατανέμεται αναμφίβολα με καλύτερο τρόπο μεταξύ μας, δεν μπορεί κανείς παρά να παραδεχτεί ότι χάσαμε παράλληλα σε ικανότητα δράσης και αντίδρασης.

26. Εν τέλει, έχουμε την εντύπωση ότι η πολιτική δουλειά έρχεται αντιμέτωπη με μια άλλη πάρα πολύ σημαντική μετάλλαξη, η οποία συντηρεί αυτή τη γενική εξατομίκευση: την ανάπτυξη των τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας ξεκινώντας από το Ίντερνετ και την κινητή τηλεφωνία. Δεν πρόκειται εδώ για την υιοθέτηση μιας «anti-tech» στάσης μιας γιατί έχουμε συνείδηση ότι αυτά τα εργαλεία μπορεί να είναι χρήσιμα στην πολιτική δουλειά κάνοντας την επικοινωνία πιο εύκολη και, σε ένα μικρότερο βαθμό, θέτοντας την εκτός του οικονομικού ή κρατικού ελέγχου. Αν και σε αυτό το σημείο πρέπει να παραμένουμε καχύποπτοι και να θυμίζουμε ότι αυτά τα μέσα πλέον ελέγχονται ευρέως και ότι μπορούν να χρησιμεύσουν ως νέα μέσα ελέγχου –όπως του γεωγραφικού εντοπισμού της θέσης, η οποία χρησιμοποιείται τώρα ακόμα και για μικρές πολιτικές παρανομίες. Αλλά το ουσιαστικό σημείο δεν είναι αυτό: κατά την άποψή μας, το κύριο πρόβλημα που αυτές οι τεχνολογίες θέτουν στις πολιτικές ομάδες είναι ότι δημιουργούν μια ψευδαίσθηση αμεσότητας. Εδώ και μια δεκαετία διαχέεται η αίσθηση ότι χάρις τις νέες τεχνολογίες όλα είναι άμεσα δυνατά και ιδιαίτερα ότι η εικονική επικοινωνία αρκεί για να δημιουργήσει μια επαρκή πολιτική κινητοποίηση. Σαν το εικονικό να μπορούσε να αντικαταστήσει το πραγματικό, σαν να μην υπήρχε πλέον η ανάγκη για συγκεκριμένους χώρους και χρόνους συνάντησης για να οργανωθεί κανείς, σαν τα μηνύματα να διαχέονται αυθόρμητα από το ένα άτομο στο άλλο μέχρι να δημιουργήσουν μια συλλογικότητα.

Αυτή η ιδέα είναι σε μεγάλο βαθμό λαθεμένη, όπως το αποδεικνύουν οι αποτυχίες προσπαθειών σαν τη No Sarko Day· εντούτοις, αυτή η ιδέα είναι και παραμένει ιδιαίτερα ελκυστική, ειδικά ανάμεσα στους πιο νέους, αναμφίβολα επειδή ενισχύει και κολακεύει τη γενικευμένη εξατομίκευση που αναπαράγει ο καπιταλισμός. Αυτή η υποκατάσταση του πραγματικού από το εικονικό δημιουργεί ένα χάσμα (το οποίο δεν ξέραμε πώς να καλύψουμε) ανάμεσα στα αυτοαποκαλούμενα «καθαρά» [purs] άτομα και τις πολιτικές οργανώσεις, οι οποίες αντιμετωπίζονται ως ένα εμπόδιο στον αυθορμητισμό όπως τόσα άλλα— αλλά, δυστυχώς, χωρίς εντούτοις να μπορούν να αντικατασταθούν από μια κάποια πιο επαρκή μορφή κοινωνικής κινητοποίησης και προοδευτικής πολιτικής.

Η εξατομίκευση της κοινωνίας προκαλεί εξίσου και τον αυξανόμενο κατατεμαχισμό των αγώνων και των συλλογικών ταυτοτήτων. Αν και η εξατομίκευση είναι γενικά μη ευνοϊκή στην πολιτική δέσμευση, προκαλεί επιπλέον και μια τροποποίηση των μορφών αυτής της δέσμευσης. Λίγο λίγο, γλιστράμε από τη συλλογική δέσμευση σε ένα συνολικό σχέδιο κοινωνικού μετασχηματισμού προς την ατομική δέσμευση σε ένα δοσμένο πρόταγμα, σε στόχους λιγότερο φιλόδοξους, πιο άμεσους και πιο συγκεκριμένους. Αυτή η εξέλιξη περιγράφηκε με την έννοια της δέσμευσης «post-it», δηλαδή της επιφανειακής και περιστασιακής δέσμευσης, περνώντας από το ένα πρόταγμα στο άλλο συχνά για συναισθηματικούς λόγους χωρίς πολιτική προοπτική. Ο σκοπός δεν είναι παρά η επίλυση κατά περίπτωση των προβλημάτων που μας αγγίζουν συναισθηματικά χωρίς να γίνεται προσπάθεια κατανόησης ούτε μετασχηματισμού των κοινωνικών μηχανισμών που παράγουν αυτά τα «προτάγματα προς υπεράσπιση». Αυτή η τάση αναπτύχθηκε καταρχήν στο ανθρωπιστικό, αλλά εισβάλλει ολοένα και περισσότερο στο πολιτικό πεδίο: πολλοί-ες αγωνιστές-στριες, που είτε συνδέονται με οργανώσεις είτε όχι, περιορίζονται πλέον στο να πηδάνε από τον ένα αγώνα στον άλλο σύμφωνα με τη μηντιακή ατζέντα. Οι πολιτικές οργανώσεις βρίσκονται ολοένα και περισσότερο στη θέση του παρόχου υπηρεσιών.

Αυτός ο τρόπος δέσμευσης «όπου θέλω, όταν θέλω και όπως θέλω» αποτελεί επίσης, εκ των πραγμάτων, και άρνηση της σημασίας του μακροπρόθεσμου για το χτίσιμο ενός συσχετισμού δύναμης ικανού να αλλάξει τις κοινωνικές δομές. Η σημασία της μόνιμης δέσμευσης δε γίνεται πλέον αντιληπτή, δε λαμβάνεται πλέον υπόψη η ανάγκη για υποδομές που να επιτρέπουν την ανάδυση και την υποστήριξη των αγώνων. Το παρόν γίνεται το μόνο χρονικό σημείο παρέμβασης, δεν υπάρχει πλέον ούτε παρελθόν ούτε μέλλον, κάτι που εμποδίζει και την αντίληψη της δέσμευσης μέσα στον χρόνο και τη μετάδοση της

εμπειρίας που είναι αναγκαία για να οργανώνεσαι και να δρας χωρίς να επαναλαμβάνεις επ' άπειρον τα ίδια λάθη. Οι πολιτικές οργανώσεις βρίσκονται αντιμέτωπες με αυτή την τάση μιας και όλες έχουν μια ιστορία, μια εμπειρία, τρόπους να κάνουν πράγματα ή/και να σκέφτονται εν μέρει κληρονομημένους από το παρελθόν τους, οι οποίοι βαραίνουν πάνω στον αυθορμητισμό των ατομικών ορέξεων, αλλά και οι οποίοι αποτελούν επίσης την πηγή της αποτελεσματικότητάς τους στη δράση, ειδικά αν ο αγώνας εγγράφεται και χτίζεται σε βάθος χρόνου.

28• Ο κατατεμαχισμός των αγώνων δεν είναι μόνο συνέπεια της εξατομίκευσης· συντηρείται επίσης από τη σταδιακή ανάπτυξη ενός πιο ιδιαιτεροποιημένου [particulariste] μοντέλου κοινωνικής ενσωμάτωσης, όπου η ισότητα δίνει λίγο λίγο τη θέση της στη δικαιοσύνη [équité] και στην αναγνώριση ιδιαίτερων καταστάσεων και ταυτοτήτων. Η ανάδυση, στη θέση του Κράτους-πρόνοιας, μιας νέας λογικής της κρατικής δράσης με άξονα όχι την κατασκευή μιας εξισωτικής κοινωνίας, αλλά τη δίκαιη αντιμετώπιση [régulation équitable] των κοινωνικών ομάδων στις οποίες ανατίθεται η αυτό-ενσωμάτωσή τους, συνοδεύεται από την κατάφαση – την οποία εγκαινίασε η άκρα δεξιά και η οποία θριάμβευσε μετά την 11^η Σεπτέμβρη 2001 – σε μια αναπαράσταση της κοινωνίας όχι πλέον με όρους κοινωνικών τάξεων αλλά με όρους πολιτισμικών κοινοτήτων. Τα ζητήματα της πάλης των τάξεων και της κοινωνικής ιεραρχίας αντικαθίστανται λίγο λίγο από αυτά του αποκλεισμού και (στην καλύτερη των περιπτώσεων) των διακρίσεων, ενώ τα άτομα ταυτίζουν τους εαυτούς τους ολοένα και περισσότερο με κοινότητες παρά με γενικές κοινωνικοοικονομικές κατηγορίες. Οι κινητοποιήσεις διαπερνώνται ολοένα και συχνότερα από διακυβεύματα της κοινότητας και ολοένα και λιγότερο έχουν ως άξονα λόγο ή δράση με συνολική αναφορά – τέτοιοι λόγο ή δράση που οι πολιτικές οργανώσεις μπορούν ακόμα να αναπτύξουν με σαφώς όμως μικρότερη επιτυχία από ό,τι πριν από μια δεκαετία.

Και η *Scalp* μέσα σε όλα αυτά;

Μολονότι η *Scalp-Reflex* Παρισιού ακολούθησε τη σύγχρονη εξέλιξη της κοινωνίας και της πολιτικής δέσμευσης, πρέπει εξίσου να αναγνωριστεί ότι τα τελευταία χρόνια δεν ήξερε πώς να προσαρμοστεί σε αυτές τις εξελίξεις ούτε πώς να τις εξετάσει για να προτείνει καινούρια πεδία δράσης. Η *Scalp* δεν αποτελεί μόνο θύμα του μη ευνοϊκού πλαισίου, έχει επίσης τη δικιά της ευθύνη, την οποία δεν επιθυμούμε ούτε να αρνηθούμε ούτε να αποφύγουμε: αποτύχαμε συλλογικά να

επανεπινοήσουμε τους εαυτούς μας. Γι' αυτό και, στις μορφές οργάνωσης της όπως και στις προοπτικές αγώνα της, η *Scalp* συνιστά σήμερα κατά τη γνώμη μας μια παρωχημένη δομή, ανίκανη να υποστηρίξει επαρκώς τους κοινωνικούς αγώνες.

Δύσπιστες απέναντι στις κλασικές μορφές πολιτικής οργάνωσης – οι οποίες είναι αυστηρά δομημένες, συχνά γραφειοκρατικοποιημένες, ακόμα και ιεραρχικές, και επικεντρωμένες στην προσκόλληση σε ένα προκαθορισμένο *corpus* αρχών – οι αγωνίστριες της *Scalp* υιοθέτησαν έναν άλλο τύπο [οργανωτικής] δομής: αυτόν της οριζόντιας «ομάδας», ευρέως ανεπίσημης και με πολλαπλές ιδεολογικές αναφορές. Από όπου προέκυψε και ένας ανοιχτός τρόπος λειτουργίας που επέτρεπε την πληθυντική έκφραση των ευαισθησιών και των προοπτικών, όπου η συλλογικότητα δεν είναι παρά το αποτέλεσμα των ατομικών επιθυμιών και δράσεων. Επιδιώξαμε την ανάδυση αυτόνομων πολιτικών πρακτικών, των ιδεών και πρακτικών εγκαρσιότητας των αντισεξιστικών, αντικαπιταλιστικών, αντιφασιστικών, αυτοδιαχειριζόμενων και αλληλέγγυων αγώνων.

Αλλά υπάρχει και η άλλη όψη του νομίσματος: ή ακόμα καλύτερα και οι άλλες όψεις του. Η συνοχή της ομάδας, καταρχήν, χτίστηκε επί μακρόν γύρω από τη θεματική ενός ενοποιητικού ριζοσπαστικού αντιφασισμού, ο οποίος χρησίμευε ως γέφυρα μεταξύ των αγώνων που διεξάγονταν. Η πολιτική κρίση των προοπτικών του αντιφασισμού, η οποία ξεπερνάει κατά πολύ τη *Scalp*, γίνεται αισθητή και στο εσωτερικό της: καταρχήν, από τη μικρότερη δυναμική ανανέωσης των αγωνιστικών γενεών, στη συνέχεια από την αυξανόμενη εξατομίκευση των πεδίων πάλης με συνέπεια την προοδευτική κατάρρευση των δραστηριοτήτων της ομάδας. Από την άλλη, μετά την αποχώρηση το 2003 μιας μερίδας αγωνιστών, αναπτύσσεται μεταξύ των μελών της ομάδας ένας μηχανισμός «συγγενικής συγχώνευσης» [fusion affinitaire], μηχανισμός ο οποίος τείνει σιγά σιγά να κλείνεται στον εαυτό του και ο οποίος ολοένα και περισσότερο συναντά δυσκολίες στην ενσωμάτωση νέων μελών. Αν και πάρα πολλές φορές επανεξετάσαμε τις πρακτικές μας, τόσο στο επίπεδο της ομάδας όσο και στο επίπεδο του δικτύου, εδώ και κάποιον καιρό, αμελήσαμε τη δουλειά πάνω στις σχέσεις κυριαρχίας στο εσωτερικό της ομάδας μας. Συχνά, με τη δικαιολογία του επειγόντος των αγώνων, θυσιάσαμε όλες μας τις προσπάθειες σε αυτούς εγκαταλείποντας τη δουλειά πάνω σε εμάς τους ίδιους, η οποία θα μπορούσε να επιτρέψει την εξέλιξη των αγώνων μας και περισσότερη οριζοντιότητα στις εσωτερικές πρακτικές μας.

Μια άλλη δυσκολία συνδέεται με τον κύριο τρόπο πολιτικής παρέμβασής μας, δηλαδή με έναν σχεδόν μόνιμο και συχνά κινηματίστικο

[mouvementiste] ακτιβισμό. Μεταβήκαμε από μια ομάδα αγωνιστριών πλήρους ωραρίου, κυρίως φοιτητριών, σε μια οργάνωση της οποίας οι αγωνίστριες εργάζονται ή/και έχουν παιδιά ή/και συζούν ως ζευγάρια. Αυτή η κοινωνιο-δημογραφική αλλαγή προκάλεσε πολυάριθμες τριβές στο εσωτερικό της ομάδας, γιατί δε συνειδητοποιήσαμε ότι εξαιτίας αυτής της κατάστασης δεν μπορούσαμε πλέον να αγωνιζόμαστε με τον ίδιο τρόπο· όπως ακριβώς υποτιμήσαμε το γεγονός ότι οι νέες γενιές φοιτητριών είχαν έναν τρόπο ζωής ολοένα και πιο κοντά σε αυτόν των εργατών. Αυτή η λογική γέννησε δυο αρνητικά στοιχεία. Από τη μια, την σωπηρή ιεράρχηση των αγωνιστριών σε σχέση με τη δραστηριότητά τους: η αναγνώριση των ατόμων στο εσωτερικό της ομάδας γινόταν πάντα σε σχέση με την αρχή του ακτιβιστή βάσης, σύμφωνα με την οποία αυτός που δρα έχει δίκιο. Αυτή η λογική οδήγησε σε «δικές» πάνω στην έλλειψη δέσμευσης ορισμένων από τις αγωνίστριές μας – αηδιάζοντας τόσο νέα μέλη όσο και παλιά – έκτοτε ανίκανον να κρατήσουν τους ρυθμούς και καταλήγοντας να απομακρυνθούν σταδιακά από την ομάδα. Από την άλλη, η μη αμφισβήτηση του ακτιβισμού μας, ή μάλλον των μορφών του ακτιβισμού μας, μας έσπρωξε να αποδίδουμε την αυξανόμενη δυσκολία να δρούμε στην έλλειψη θέλησης των ατόμων ή στον αυξανόμενο φόβο καταστολής παρά στην αναζήτηση προσαρμογής των τακτικών και των στρατηγικών μας σε σχέση με την εξέλιξη της ομάδας και της κοινωνίας. Εντούτοις, αυτή η εξέλιξη δε θα ήταν αναγκαστικά κάτι κακό: από τον σχεδόν μόνιμο αγωνιστή στον επαγγελματία αγωνιστή δεν είναι παρά ένα βήμα, το οποίο δε θέλουμε να κάνουμε, διότι όλοι γνωρίζουν καλά ότι αυτός ο τύπος δέσμευσης προκαλεί τον χωρισμό ανάμεσα στις «πρωτοπορίες» και τον λαό και ανοίγει διάπλατα την πόρτα, στο εσωτερικό των μάχιμων οργανώσεων, σε καταλήψεις εξουσίας και άλλες αντιδημοκρατικές παρεκκλίσεις. Το να μην μπορείς να κάνεις ακτιβισμό πλήρους ωραρίου είναι πλούτος για να δημιουργήσεις.

Σήμερα, όσον αφορά και τη μορφή οργάνωσής μας και τις πολιτικές μας παρεμβάσεις, έχουμε την εντύπωση ότι βρισκόμαστε σε ένα αδιέξοδο – πολύ περισσότερο, ότι εμείς είμαστε ο τοίχος του αδιεξόδου. Για εμάς, μια πολιτική ομάδα είναι πάνω από όλα ένα εργαλείο, το οποίο οφείλει να μας επιτρέπει να εξελισσόμαστε και να δρούμε, να αλλάζουμε την κοινωνία και να αλλάζουμε εμείς οι ίδιες. Σήμερα, μας φαίνεται ότι η *Scalp-Reflex* έγινε περισσότερο ένα εμπόδιο στην αναζήτηση των ιδανικών μας παρά ένα μέσο για την πραγματοποίησή τους. Σίγουρα, η ιστορία της ομάδας, η ταυτότητά μας, οι συνθήειές μας καθιστούν τη διαδικασία της διάλυσης σύνθετη και κοπιαστική, αλλά είναι κατόπιν ώριμης σκέψης και χωρίς τύψεις που τη φέρνουμε σε πέρας. Διακόπτοντας τις δραστηριότητες της ομάδας μας, ελπίζουμε να απελευθερώσουμε έναν χώρο στην πολιτική σκακίερα, ο οποίος

να επιτρέψει την ανάδυση άλλων πρωτοβουλιών. Και φυσικά, εμείς –αυτή τη στιγμή παλιά μέλη της *Scalp-Reflex* Παρισιού– θα συνεχίσουμε να δεσμευόμαστε στους αγώνες και στις αλтерνατίβες. Για εμάς, ο αγώνας συνεχίζεται!

Scalp-Reflex Παρισιού, 12 Ιανουαρίου 2013

Σημειώσεις της μετάφρασης

ⁱ Στις 7 Μαΐου 1994, κατά τη διάρκεια μιας διαδήλωσης της άκρας δεξιάς στο Παρίσι ενάντια στον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό, ο 22χρονος εθνικιστής Sébastien Deyzieu βρίσκει τον θάνατο κατά τη διάρκεια καταδίωξης του από τους μπάτσους. Μετά τα γεγονότα αυτά, οι οργανωτές της διαδήλωσης και η νεολαία του *EM* ιδρύουν την *Επιτροπή 9^{ης} Μαΐου*, η οποία κάθε χρόνο διοργανώνει τη σχετική διαδήλωση μνήμης. Περισσότερα στην ηλεκτρονική διεύθυνση:
http://fr.wikipedia.org/wiki/Affaire_S%C3%A9bastien_Deyzieu.

ⁱⁱ Πρόκειται για την κατάσταση όπου ένας νόμιμος μετανάστης, ο οποίος διαπράττει ένα έγκλημα ή ένα αδίκημα, μπορεί να καταδικαστεί σε φυλάκιση ή κάθειρξη (πρώτη ποινή) και στη συνέχεια να απελαθεί (δεύτερη ποινή) μετά το τέλος της φυλάκισης ή της κάθειρξής του. Οι πολέμοι της δεύτερης ποινής υποστηρίζουν (κι εμείς μαζί τους) ότι αυτή η κατάσταση αντιβαίνει σε μια από τις βασικές αρχές του ποινικού δικαίου, σύμφωνα με την οποία δεν μπορεί κάποιος να καταδικαστεί δυο φορές για το ίδιο αδίκημα. Περισσότερα, στην ηλεκτρονική διεύθυνση:
http://fr.wikipedia.org/wiki/Expulsion_des_%C3%A9trangers_condamn%C3%A9s.

ⁱⁱⁱ Πρόκειται για τον νόμο 2011-267 που ψηφίστηκε στις 14 Μαρτίου 2011, ο οποίος ρυθμίζει τις αρμοδιότητες της αστυνομίας και της στρατοχωροφυλακής για την περίοδο 2009-2013 και ο οποίος αφορά μεταξύ άλλων τη χαμηλή εγκληματικότητα του δρόμου, τη θέσπιση της απαγόρευσης κυκλοφορίας για τους ανηλίκους, την αύξηση των αρμοδιοτήτων της αστυνομίας και μετάβαση μέρους αυτών στη δημοτική αστυνομία και τις ιδιωτικές υπηρεσίες παροχής υπηρεσιών ασφάλειας. Περισσότερα στην ηλεκτρονική διεύθυνση:
http://fr.wikipedia.org/wiki/Loi_du_14_mars_2011_d'orientation_et_de_programmation_pour_la_performance_de_la_s%C3%A9curit%C3%A9_int%C3%A9rieure.

^{iv} Η πληθυντική αριστερά υπήρξε ένας συνασπισμός αριστερών κομμάτων, ο οποίος κυβέρνησε στη Γαλλία μεταξύ 1997 και 2002. Σε αυτόν τον συνασπισμό συμμετείχαν το *Σοσιαλιστικό Κόμμα*, το *Γαλλικό Κομμουνιστικό Κόμμα*, οι *Πράσινοι*, το *Αριστερό Ριζοσπαστικό Κόμμα* και το *Κίνημα των Πολιτών*. Περισσότερα στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://en.wikipedia.org/wiki/Plural_Left.

^vΠρόκειται για το συνέδριο με θέμα *Σίγουρες πόλεις για ελεύθερους πολίτες*, που διοργανώθηκε από το Υπουργείο Εσωτερικών στο προάστιο του Παρισιού Villepinte στις 24 και 25 Οκτωβρίου του 1997. Η ομιλία στην οποία αναφέρεται η *Scalp-Reflex* Παρισιού είναι η μακροσκελής ομιλία του τότε υπουργού Εσωτερικών Jean-Pierre Chevènement. Τα πρακτικά του συνεδρίου μπορούν να βρεθούν στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.ladocumentationfrancaise.fr/rapports-publics/984000425/index.shtml>. Σύμφωνα με το site lmsi.net, το οποίο στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://lmsi.net/De-Chevenement-a-Sarkozy-Premiere> δίνει ένα σύντομο χρονικό της ανάδυσης της προβληματικής της ασφάλειας την περίοδο 1997-2003, είναι σε αυτό το συνέδριο που θα διατυπωθεί για πρώτη φορά το μνημείωδες «η ασφάλεια αποτελεί αξία της αριστεράς».

^{vi} Η «στροφή προς τη λιτότητα» αποφασίστηκε τον Μάρτιο του 1983 από τον τότε πρωθυπουργό François Mitterrand του Σοσιαλιστικού Κόμματος σε μια ιστορική συγκυρία όπου το γαλλικό φράγκο έχει υποτιμηθεί τρεις φορές μεταξύ 1981 και 1983 και σημειώνεται φυγή κεφαλαίων από τη χώρα. Μετά από την απόφαση του Mitterrand υπέρ της παραμονής του φράγκου στον ευρωπαϊκό μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών, και άρα υπέρ της μη περαιτέρω υποτίμησής του, ανοίγει ο (νεοφιλελεύθερος) δρόμος για ιδιωτικοποιήσεις εθνικοποιημένων επιχειρήσεων, συγκράτησης του πληθωρισμού, περικοπών στους μισθούς και γενικότερα για την υποχώρηση του ρόλου του κράτους στην οικονομία. Περισσότερα στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://fr.wikipedia.org/wiki/Tournant_de_la_rigueur.

^{vii} Οργάνωση φανατικών καθολικών ενάντια στις αμβλώσεις.

32. ^{viii} Οργάνωση φανατικών καθολικών που αντιτίθενται στη μεταρρύθμιση της Καθολικής Εκκλησίας.

^{ix} Πρόκειται για τον νόμο περί Ελευθεριών και Ευθυνών των Πανεπιστημίων (loi relative aux Libertés et Responsabilités des Universités, LRU) που ψηφίστηκε στις 10 Αυγούστου 2007, βασικό περιεχόμενο του οποίου είναι οι αλλαγές στον τρόπο διοίκησης των πανεπιστημίων, ο περιορισμός της συμμετοχής των φοιτητών, ο νέος τρόπος αξιολόγησης του ερευνητικού έργου κ.α. Περισσότερα στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://fr.wikipedia.org/wiki/Loi_relative_aux_libert%C3%A9s_et_responsabilit%C3%A9s_des_universit%C3%A9s.